

Christer Boëthius

Ängsdagbok

Från Skenla hemhage vid Weckla
1988 -2010

Christer Boëthius

Ängsdagbok

Från Skenla hemhage vid Weckla 1988-2010

Nordiska Kulturlandskapsförbundet

© Christer Boëthius

Foto på pärmens utsida Lea Stroh

Foto på pärmens främre insida Christer Boëthius

Foto på pärmens bakre insida Bobo Lindblad

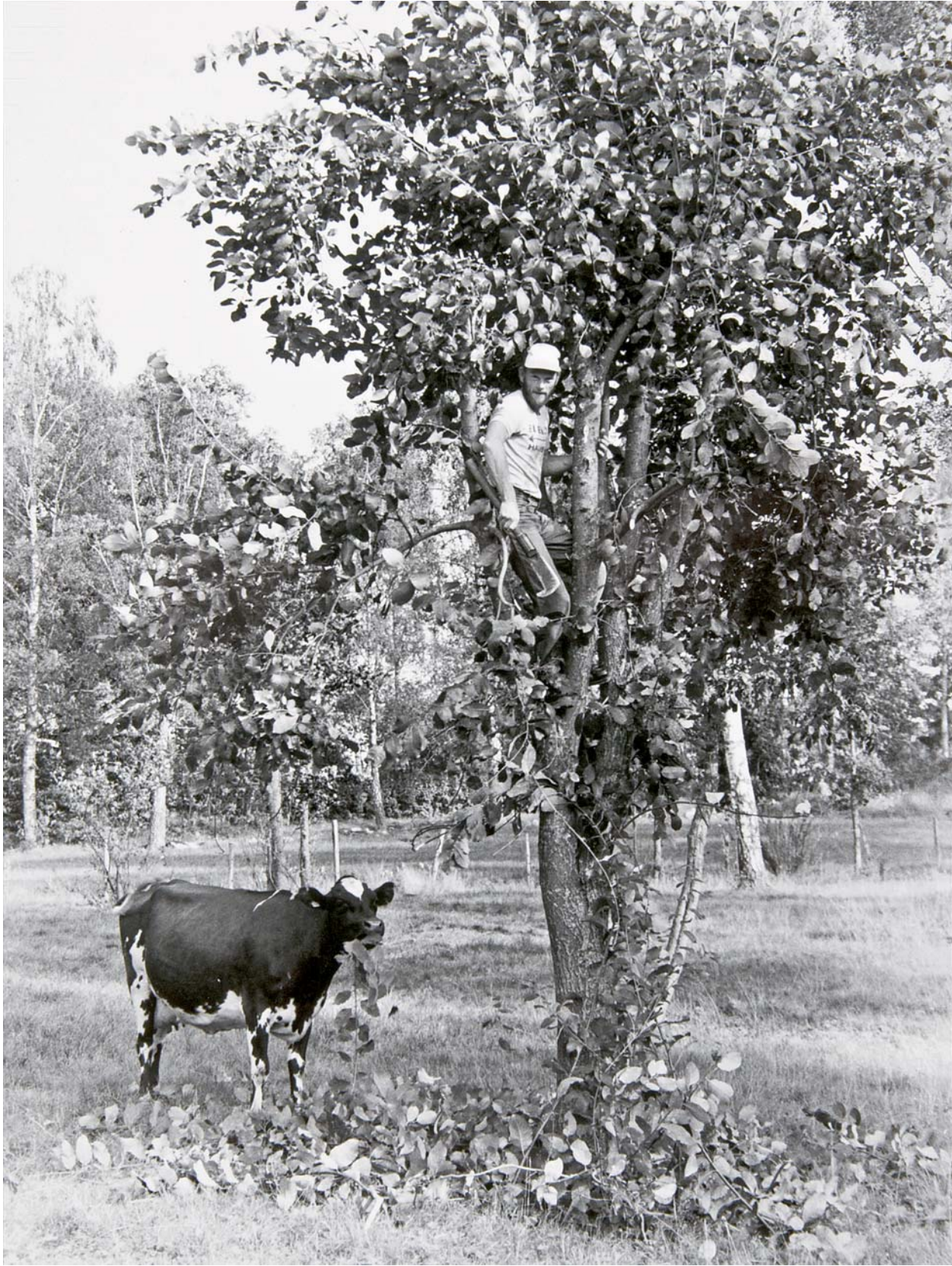
Layout: Lea Stroh

Tryck: Greif, Tartu Estland

NORDISKA KULTURLANDSKAPSFÖRBUNDET 2011

Innehåll

Landskapsvård för själ och öga av <i>Ingegard Wachtmeister</i>	7
Ängsdagbok	9
1988	9
1989	10
1990	12
1991	12
1992	15
1993	16
1994	19
1995	21
1996	22
1997	24
1998	26
1999	29
2000	33
2001	36
2002	40
2003	43
2004	47
2005	50
2006	52
2007	56
2008	59
2009	62
2010	64
Stånghässjan	64
Efterord av <i>Kelvin Ekeland</i>	66

Landskapsvård för själ och öga

Detta är det första omnämmandet av ängen, ett reportage av Ingegerd Wachtmeister #5 april 1991.

För fem år sedan var hagen en blivande granskog. Men Christer Boethius högg ner granarna och lämnade kvar de stora björkarna. Nu har han en vacker hage med lövträd på en matta av gräs och blommande örter.

- Du skulle se färgerna, säger Christer när vi vandrar över hagens sensommarbleka växtlighet.

- Först är det vitsipporna. Sen blir marken alldeles rödlila av gökärt. Gullvivorna är på väg tillbaka och blir fler för varje år, och ...

Redan nu växer där ett 60-tal örter, varav flera är sådana hag- och ängsväxter som i takt med landskapets omvandling börjar bli alltmer sällsynta. Bara på en enda kvadratmeter hittade en botanist 27 olika arter.

Sovit i jorden

Det är naturen själv som svarar för den här örtrikedomen. Christer har bara hjälpt naturens krafter på traven genom att skapa förutsättningarna.

- Man räknar med att det tar hundra år att skapa en riktig äng med djuprotad örtrik grässvål, säger Christer.

Att han redan efter några år har så pass många örter, beror på att här har varit slåtter och betesmark i minst 150 år. Under de senaste decenniernas igenväxning har fröer och kanske också rötter gått i idé och bidat sin tid.

En viss roll har också kraftledningen spelat. Genom att marken alltid hållits öppen under ledningen, har örterna haft en plats där de kunnat överleva.

◀ På sensommaren lånar Christer Boethius två kor av granen för att få hjälp med att ansa marken i hagen, eller ängen som den rätteligen borde kallas. Christer passar också på att hamla träden - både för trädens skull och för kornas. Foto Ingegerd Wachmeister.

Christer Boethius är lantbrukare på Weckla gård i Vadsbro. Det är hans intresse för historia och för botanik som är grunden till hagen. Historieintresset förde honom till en gammal gårdskarta där han hittade namnet Skenla hemhage på marken som då var en blivande granskog. Han började fundera över begreppen äng och hage och bestämde sig för att försöka återskapa Skenla hemhage. Det blev för honom många nya erfarenheter i sökandet efter gamla metoder och fungerande arbetssätt.

Upplevd historia

För mig är arbetet upplevd historia, en kontrast till det vanliga traktoråkandet. Det har givit mig mycket, säger Christer som betraktar hagen som sitt fritidsnöje.

Några inkomster ger inte hagen. Inte ens höet har gått att använda de här första åren, utan resultatet efter slåtterterns möda har hamnat direkt på komposten.

- Egentligen har jag inte tid heller. Jag stjälar mig tid. Det blir på sommarkvällar och nätter som jag går här uppe.

Slåttergille

När det blir dags för slåtter bjuder han in grannarna till några timmars arbete med liar och räfsor. Slåtterfolket bjuds förstås på mat och kaffe.

För Christer är arbetet med hagen ett sätt att återupprätta bondens något skamfilade anseende som miljövardare.

- För att kunna leva på gården måste jag bruka den på ett sätt så att vissa arter trängs undan. I hagen får de en fristad där de kan leva vidare.

- Här kan jag skapa något vackert av mitt yrke.

För att lära sig mer och för att sprida ideerna, startade Christer en studiecirkel med folk från bygden där också några från berörda myndigheter deltog.

Ser man till ytan, så är Christers hage på dryga två tunnland kanske inte något större bidrag till bevarandet av det sörmländska kulturlandskapet. Ändå är hans hage mycket värdefull.

Tack vare hans insats bevaras ett antal av de örter och de insekter som inte längre har en plats i det moderna jordbrukslandskapet. Hans arbete betyder också att kunskaperna om de gamla brukningsmetoderna bevaras.

Att sedan förbipasserande får något vackert att titta på, gör ju inte saken sämre.

Så sköter Christer hagen

Egentligen skulle Skenla hemhage rätteligen kallas äng numera, för den sköts närmast som en äng. Men Christer

vill hellre fortsätta med att kalla den för hagen.

Så här går det till:

På vintern *röjning* av träd och buskvegetation. Han underkvistar och hugger, så att det kommer ner ljus till marken.

I vitsippstid är det dags för *fagning*, dvs städning och krattning.

Före midsommar blir det dags för *förslätter*, ogräs som ormbunkar, älggräs och hundlokor måste bort, får inte fröa av sig.

I slutet av juli blir det riktig *slätter*.

Framåt slutet av augusti sätts elstängslet upp och två kor släpps in för bete. När betet börjar tryta får de färskt löv, då Christer *hamlar* träden.

Hagen 1948. Christer i mitten. Foto Arvid Hemming (Christers morfar)

Ängsdagbok

1988 Opublicerad

Eftervintern

Beskrivning av röjning: Röjningen påbörjades under eftervintern 1988, i huvudsak har äldre björk och unggran och en del aspsly röjts bort, samt några större ekar. Sparats har lind av olika ålder, mest yngre och unga plantor.

Ängen har nu ett glest bestånd av äldre björk och några ekar, samt en del sälg. Nya träd av lind, rönn och björk har sparats. Hassel har planterats under ekarna.

24 juli

Budades till slåttergille. 2 tunnland avslogs och gräset kördes omgående bort.

Tillslutningen var god, 16 vuxna och 5 barn. 2 träd hamlades, en sälg och en björk. Slätterfolket hjälpte även till att dra ihop ris efter vinterns röjning.

Fotografier togs före och efter arbetet, till en viss del användes slåttermaskin, men i huvudsak lie.

4-18 september

Efterbetades ängen med 5 Herefordskvigor.

Under aug-sept har olika frön spritts, hämtade huvudsakligen från andra områden på gården, bland annat ängsskära, krissla, rödklint, backlök, ängsnejlika, ögontröst, ormrot, nässelsnärja, ängsskallra, prästkrage, gullklöver m fl.

Under året har upprepade bekämpningar av örnbräken gjorts, samt uppdragning av unga granplantor.

Kommentar:

I Laga Skifteshandlingarna från 1853 förekommer namnet Skenla hemhage, på den mark som idag sköts som äng, och är det äldsta namn jag känner till. På den tiden var det alltså betesmark. Avgärda hemmanet Skenla är sedan länge borta, brann ner år 1900. För att bevara minnet använder jag det gamla namnet. Före det nya ängsbrukandet, så kallade vi marken för Wijkshagen, för att den ligger utmed rågång-en till Wijk.

Blomster 10 år senare. Foto Christer Boëthius

1989 Opublicerad

23 april

Fagades ängen av 10 personer (deltagare i ängskursen). Ca 1/5 av ytan fagades och en del ris drogs ihop.

27 april

Eldades rishögarna.

Höggs ca 40 unggrenar bort samt några större träd i norra kanten (i allén).

2 maj

En del fagning, under kvistning av större träd, nedkapning av stubbar, flåhackning av tuvor (bör nog göras på hösten pga undvikande av ruderatingång).

En iakttagelse: under vintern beskuret träd sätter mycket fler skott än träd beskuret vid hötid. Slutsats: för att erhålla mycket foder beskär på vintern och skörda lövet i hötid året efter, i alla fall om det är träd som hamlas första gången.

I månaden höggs alla enbuskar bort från ängen.

Vid fullt lövutslag har stämpling gjorts för nästa års röjning.

Utmärkning av lindplantor som ska sparas vid slåttern.

Havresådd av 3 brännfläckar för att hindra ruderatingång*.

**Alltså, jag flinar besvärat varje gång jag läser vad jag skrev då. Första gången jag hörde ordet ruderat var nog under ett av föredragen på Nordiska Förbundets för Kulturlandskaps årsmötesseminarium på Åland 1987. Man kan ju även skriva ... för att det inte skall bli så mycket ogräs. Det hela visar vad som från den akademiska världen tränger ner till gräsrötterna, eller att man skall uttrycka sig enkelt så att alla förstår.*

28 maj

Studiegruppen provinventerade ängen, lade fast 2 st 1kvm stora provytor, södra rutan hade 26 arter, norra ytan 17.

Nästa inventering skall göras 1991.

3-4 juni

Hela ängen utom åker - och skogsdelen har körts med röjsåg, högväxande vegetation körts av, särskilt örnbräken, men även hundloka, skogstistel och högvuxet gräs.

Jag tror det var i juni 1989 som den dåvarande ordföranden i Flens Fotoklubb, Ingvar Ek, kom till ängen. Vi hade inlett ett samarbete i Vuxenskolan regi, där "bilder skulle säga mer än tusen ord". Bakgrunden har jag för mig var debatten inför Omställning 90 och igenväxningen i allmänhet, som tränger undan det biologiska kulturarvet. Så det togs en massa bilder på ängen och i omgivningarna. De motiv som kom med efter granskningen, var en bild på ett vackert svinrotsbestånd som växte och växer på brunnskullen i ängen, samt en betesbild från Skenlaudden, där amkorna betar under de stora björkarna med sjön i bakgrunden. Dessa bilder, plus några ur Eks arkiv, ca 8 st, förstörades till ungefär 50x60 cm och fick utgöra blickfång och dragplåster till en diabildserie, där huvudmålet var visning på Jordbrukets dag på Julita. Bilderna användes sedan vid annan kursverksamhet i Vuxenskolan. Några år senare skulle vi på SNF i Flen ha en utställning om vår Stenhammarsäng på biblioteket, så jag frågade efter de vackra bilderna. Det visade sig, att de som jag hade velat använda, de från Weckla, var skänkta till en skola i Tanzania. Något besviken, men ändå stolt fick jag nöja mig med en mandelförstoring.

7-10 juni

Slogs åkerdelen av ängen med lie. (Den norra delen där provytan ligger.) Orsaken var för mycket älggräs och hundloka. Gräset komposterades. Under juni har

bekämpning av örnbräken fortsatt, nästan all örnbräken är avhuggen två gånger.

17 juni

Planterades 2 oxelträdd.

En fundering: man bör nog några år före röjning-trädfällning bekämpa undervegetation som sly, örnbräken, nässla m fl de gynnas ju också då man släpper loss röjgödseln.

9 juli

Ringbarkades 5 aspar och 2 björkar samt röjdes resterande asp-sly och en del smågranar.

10 juli

Började det skramla om ängsskalrans fröhus, dag för slätter?

30 juli

Var det budat till slättegille. Deltog gjorde 12 vuxna (5 ur kursen) och 4 barn. Vi lyckades slå den bördigare delen av ängen, ca 1 tunnland, vilket var målsättningen, enbart med lie.

Kvar att slå blev den magra delen där det mest var örnbräken och asp-skott som behövde slås.

Efter slättern beskars 3 unga träd, 1 säl, 1 lind och 1 ek.

Med på slättern var också Leif Rooths duktiga nordsvensk, så gräset blev kört till kompost med häst.

Efter middagsrast med ostkaka, grädde och sylt, instruerade Leif Rooth om liens inställning och slipning vilket var uppskattat.

31 juli-1 augusti

Slogs örnbräken och asp-skott av för tredje gången denna sommar.

6 augusti

Bränt svedjan (svalåker) och en rishög.

Under augusti har svedjan hackats om och förberetts för sådd. Hackningen har skett för att svedjan brände av

dåligt (sur-) väder, och för att på så vis få bättre groningsbetingelser. Som redskap användes en planteringshacka. Yta 5x11 meter.

28 augusti

Såddes svalåkern med gotlandsråg, klätt och råglösta.

1 september

Släpptes 2 sinkor från Wijk för efterbete.

8 september

Lövtäckt från fjolårets hamlade säl, som omgående åts upp av korna.

12 september

Dito

14 september

Hamlat 3 sälgar och en lind.

Sälglövet åts begärligt av korna som däremot ratade lindlöven (när allt sälglöv var slut smakade även lind).

Spridit ca 10 hinkar aska på mossbelupen mark.

20 september

Planterat en hassel på brunnskullen, hackat bort lite tuvor.

27 september

Fick grannens sinkor gå hem efter väl förrättat efterbete.

8 september ca

Funderingar: av de hamlade sälgarna beskars en (a) under vintern och en (b) vid slättern 24 juli -88. Vid lövtäckten som skedde under efterbetesperioden var skotten från b lagom späda, medan skotten från a var långa och grova i veden. Därför beskar jag ytterligare 3 sälgar under efterbetesperioden för att nästa år få ett lagom spätt foder?

28 september

Slagit lillängen och plockat bort det temporära elstängslet.

30 september

Börjat hugga upp den ved som blev efter hamlingen och dra ihop riset.

Under sommaren har 2 studiebesök gjorts på ängen: den 5 augusti kom 12 medlemmar från centerns kvinnoförbund i Flen. Den 23 september kom kursdeltagare från Sörmlands Naturskyddsförbund.

1 oktober

Avslutade vi studiecirkeln Ängar genom att planlägga vinterns huggning och röjning.

November

Under november eldades en rishög, samt iakttogs röda vaxskivlingar.

1990 Opublicerad

April

I början av april togs de sista granarna bort. En del utgör bränsle för en ny svedja.

15-20 april

Fgades det östra hörnet av ängen, att det inte blev mer berodde på att jag var ensam.

Maj

I slutet av maj slogs ormbunkarna av.

30 maj

Var det besök av Vuxenskolan ca 50 personer. Jag berättade om ängar och floravård, vi fikade och 4 ungdomar från Sköldinge spelade fiol.

4 juni

Tog jag några plantor av jungfrulin, ängsskära, klasefibbla och brudbröd och planterade på ängen. Av det repade frö som jag tidigare spridit ut märktes inte något

större resultat, därför provar jag plantor som får fröa naturligt (jo, förresten, prästkrage grodde bra).

17 juni

Slagit ormbunkar.

Har under resten av juni fortsatt med bekämpningen av ormbunkar, samt förslätter på de frodigaste partierna.

5 juli

Började ängsskallrans fröhus att skramla. Slätter?

22 juli

Blommade den första ängsvädden. Slätter?

24 juli

Hur som helst så blev det slätter. Ca 1 tunnland slogs med lie och gräset kördes i kompost. Deltog gjorde 7 vuxna och 2 barn, nämligen Bror-Rickard, Rolf Olsson, CB, Erik, Ebba Pettersson, Agneta Axelsson samt Caroline Larsson med barn. Maten: potatissallad med skinka stod mor Ella Boëthius för.

Vid slättern fanns en del gula och röda vaxskivlingar.

1-3 augusti

Kördes resten av ängen av med röjsåg. Mest för bekämpning av ormbunkar, småsly och högvuxet gräs.

2 augusti

Kom Ingegerd Wachtmeister från Sörmlands Hembygdsförbund för att göra ett reportage till Förbundets tidning Dymlingen julnummer.

4 augusti

Elstängslet iordningställt för efterbetet. Nästa års slätter är bestämd till lördagen den 3 augusti för att anpassa det hela till den moderna människans ledigheter.

8 augusti

Var det avtalat om studiebesök från CUF och CKF i Flen, men det regnade bort.

Ja visst, ja, i slutet av maj när gullvivan stod i blom så var det ännu ett besök på ängen, denna gång av Lena från Sörmlands Radio som gjorde ett miljö- och naturvårdsprogram.

13 augusti

Kom 2 sinkor från Wijk för att ta hand om efterbetet. Dagen innan skördades svalåkerns klätt och råglosta. Gotlandsrågen hade nästan helt gått ut, ca 20-25 ax gick till mognad.

Av råglosta blev skörden riklig, klätten gav så där lagom mycket, allt av ögat mätt.

24 augusti

Började hamlingen (lövtäckt): 1 säl (all löv åt korna upp).

27 augusti

Dito: 1 säl

31 augusti

Dito: 2 säl, samt röjt undan en del sly.

3 september

Dito: 2 säl, samt röjt undan en del sly.

9 september

Bränt av den nya svedjan (svalåkern).

De lindar som beskars förra året bar inte mycket löv i år och enligt gammalt så ska det ju vara 5-6 år mellan skördarna. Sälgen ser däremot ut att kunna skördas årligen.

12 september

Tröskat skörden från svalåkern, d v s jag gjorde mig en slaga och tröskade ur ca 3 kg som jag sedan besådde årets svedja med. Det är nog 30 kg kvar i resten av skörden, vad jag nu ska ha det till?

24 september

Korna återvände till Wijk efter ett snyggt jobb. Det myckna regnandet har blött upp marken så det blev en del stora fåler efter dom på de sankare partierna.

25 september

Beskar en del säl och lindbuskruggar, för att de skall hålla sig små och inte breda ut sig och försämra gräsväxten, men ändå ge ett lövtillskott.

Har också för hand dragit upp de sista resterna av örnbräken, och jäklar om dom vågar sticka upp huvudet nästa år igen.

14 oktober

Eldat 3 rishögar.

18 oktober

Spridit askan över mossiga ytor

1991 # 6 oktober 1991 - delvis opublicerad

Under januari

högs tre stora ekar och två björkar i den sydöstra kanten av ängen, för att öka ljusinsläppet.

I april

fick jag hjälp en dag av två grabbar från Flens kommun. De drog ihop riset och fagade lite grann.

I början av maj

fagade jag litet i det sydöstra hörnet. Tid och kraft räcker inte, tänk om man kunde få lite hjälp med fagningen!

Den 7 juni

kom Per Vik från länsstyrelsen och provytorna inventerades.

I midsommartid

drog jag upp all hundloka, samt började ge örnbräken en ny duvning genom att börja dra upp den också för hand (fick ge upp).

Kring den 25 juli

skramlar det om ängsskallran (första ängsvädden i blomma 6 augusti).

Dagarna 24-26 juli,
förslätter med lie på ytor med mycket älggräs.

Den 3 augusti

gick slåttern av stapeln för fjärde året med ett fantastiskt deltagarrekord: 55 stycken; 36 vuxna och 19 barn och ungdomar. En mindre yta tog jag med slåttermaskin kvällen innan, i övrigt lyckades vi slå hela ängen, vilket inte hänt förut. En hässja sattes upp, i övrigt kördes gräset till komposten med hjälp av Leif Rooths duktiga häst Frigga.

Christel Olaius spelade trumpet efter matrasten. Förtäring: inlagd sill och potatis, glass och kaffe. Vid eftermiddagskaffet sjöng vi Taubes Rönnerdahl. Amanda Boethius sjöng visan Vandring i Gotländskt änge av E Hermodsson, Christel spelade bland annat I öppna landskap av Lundell. K A Klingspor videofilmade och fotograferade.

Vädret var varmt och dåsig till att börja med, men till eftermiddagen kom solen med än mera värme så svetten flöt i strida strömmar, liksom flädersaften.

Bortsett från lite jordgetingar och ett skärsår så blev det en fantastisk slåtter och alla ville komma tillbaka till både fagning och slåtter 1992. Jag passade också på att dela ut SNFs temaskrift Äng och hage till dom som ville ha.

20-25 augusti

Ordnat stängslet.

26 augusti

Invaderades ängen av 1 stycken sinko från Wijk för att ta sig an efterbetet. Ensam är stark. Nåja, hon fick snart hjälp.

29 augusti

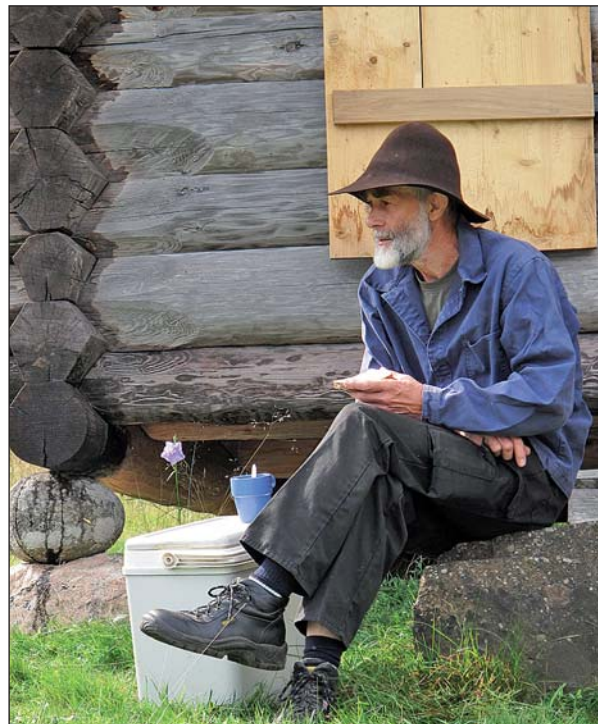
Kom det en ko till.

15 september

(Beskar) Hamlade jag 2 nya unglindar.

På två sälj och en björk tog jag bort de äldre gren-

arna (safdragarna) som jag lämnat första året, i övrigt lämnades årsskotten på alla hamlade träd till nästa år (Lättja?).

Leif Rooth, Friggas herre, ett senare år. Foto Bobo Lindblad

17 september

Toppuggit 2 björkar.

Slagit resterande örnbräken.

En ko hemtagen.

20 september

Slog Lillängen.

5 oktober

Sett en rad med röda vaxskivlingar.

Ja, någon svalåker med klätt och råglosta blev det

inte i år. Det är svårt att hinna så den mitt i skörden. Lite självsådd från årets blir det nog så man kan se klätten blomma även nästa år.

13 oktober

Dragit ihop riset som blev vid årets hamling. Korna hade som vanligt ätit upp sälglöven ordentligt, men ratat det mesta av lind och björklövet.

21 oktober

Återvände kon hem efter att ha väl avbetat ängen.

26 oktober

Togs elstängslet bort.

Christer undrar om det är möjligt att få in en blänkare i LOMMEN? Så här lyder den: "Finns det någon bland LOMMENS läsare som kan rita ner en enkel byggnadsbeskrivning till en ängslada, så skulle jag bli mycket glad."

Fastän det rör sig om en "hemhage" där man kunde köra in höskörden direkt i gårdsladan vill Christer bygga en lada i ängen. Han har ett eget bärande motiv: "Höet skall ju egentligen torkas på slag i ängen och lagras i lada där för att sedan köras hem på vinterföre. Då kan maximalt med frön spridas på ett naturligt sätt i ängen, och vid olika tider."

Ängsladorna är av forskarna bortglömda byggnader. Alla uppgifter är intressanta. Var i en äng placerades ladorna? Spelade markslaget någon roll? Lades de på en bergshäll eller över ett dike? Hade vädersträcket någon betydelse? Vilka mått hade ladan? Vad bestämde storleken? Var det normal-skörden på ängen eller normallasset man kunde köra hem? Vilket virke valde man? Var det sågat eller bilat eller rundtimmer? Vad slags golv och tak valde man. Var placerades ingången och hur var den konstruerad? Hur vanligt var det med ängslador i er hemtrakt? Hur mycket finns kvar idag? Hade de speciella namn?

Sänd all information ni har om lador, antingen till

LOMMEN eller direkt till Christer Boethius.

Vi återkommer förhoppningsvis med ett särskilt ladnummer av LOMMEN.

1992 Opublicerad

11 april

Fagningen genomfördes som ett samarbete med Forssa Skidklubb. Klubben lånade gårdens flishugg till sitt motionsspår och i utbyte blev ängen fagad.

Från klubben deltog 6 medlemmar, från min studie-cirkel Äng och Hage (SNF) deltog 3 st. 11 idogt fagande klarade den trädbärande delen av ängen, drygt 1 tunnland, på 2 timmar. Bra, va? Efter arbetet serverades ärtsoppa och ostsmörgås och på det fick man kaffe och ännu mera ostsmörgås.

På eftermiddagen eldade jag upp lövet tillsammans med två rishögar från i fjol.

Den stora eken underkvistade jag upp till halva höjden, samt ringbarkade 2 björkar.

De deltagare som inte varit med oss tidigare fick naturligtvis med sig SNF:s lilla skrift "Äng och Hage" hem.

På kvällen var jag upp och makade lite i brandhögar, sprätte isär komockor och lyssnade på vårfåglar.

I sanning en lyckad dag med strålande vårväder.

23 april

Studiecirkel "Äng och Hage" (SNF, Studieförbundet) samlades på ängen och jag berättade om markhistoria och restaureringsarbete, 8 deltagare.

3 maj

Ris och ved från vinterns röjning och underkvistning togs bort.

17 maj

Sköldinge-Lerbo Hembygdsförening gjorde sin Vårvandring på Weckla med 15 deltagare och den avslutades

på ängen med en kaffetår. Jag berättade då om ängsbruk och naturvård. Det resulterade i att jag kommande onsdag skall berätta om äng och hage för en skolklass från Sköldinge. Det ska bli intressant att se vad 12-åringar tar åt sig av detta.

20 maj

16 elever kom cyklandes med sin lärare. Jag berättade om äng och hage och vi tittade lite på de växter som fanns. Dagens uppgift var enligt läraren att de skulle lära sig minst 1 ny växt med anknytning till äng och hage. Med sig hem fick de 8 exemplar av SNF:s bilaga om Äng och Hage att studera i lugn och ro.

19 juli

Ja, så har halva sommaren gått och arbetet med ängen har som vanligt fått ske lite då och då. Jag har ryckt upp den hundloka som fanns innan frösättningen. Örnbräken är toppad för hand eller lieslagen. Älggräs, skogstistel och högvuxna gräs är avslagna. Orkidéerna har i sommar blommat ovanligt rikligt.

Omkring den 7 juli skramlade ängsskallran (Slåtter?). Den 17 juli avslutades Vadsbro-Backa hembygdsförenings traditionella cykelutflykt med att jag på ängen berättade om ängsbruk förr och nu medan deltagarna drack sitt medhavda kaffe. Jag överlämnade till styrelsen 5 ex av SNF:s faktablad om ängar och samtidigt en inbjudan till slåttern.

Med barn och vuxna var där 40 stycken som gästade ängen.

1 augusti

Ett strålande, men lagom, sommarväder gladdade slåtterfolket som deltog i 1992 års slåttergille. Anslutningen var av det mer normala slaget, 24 stycken (20+4). Ca 20 % av ängens stenigare parti blev oslaget. Skörden blev pga torka ungefär halv, det var svårslaget i det torra och tunna gräset.

Det blev desto lindrigare med bortkörningen, som även i år skedde med Leif Rooths häst Frigga. Mycket

trivsamt. Förtäringen var i år potatissallad med skinkstek, som nedtuggades under synnerligen njutbar musik framförd av Charlotte Molitor, sång, och Jonas Axelsson, flöjt och piano. När slåtterenergien var förbrukad samlades vi kring kaffekoppen och många dröjde länge kvar i lindens skugga och pratade. Ett tecken, tycker jag, på att man upplevde en dag med stort innehåll. Som belöning delade jag även ut till alla ett ex av SNF:s temaskrift "Rädda våra sista ängar". Några beklagade sig över blåsor i handen, ett minne att bära med sig hem. I övrigt inte en jordgeting, ine en skråma. Må nästa år bli lika lyckat. Slåttern bestämdes till lördagen 31 juli. (Ändrat till söndag 1 augusti för att passa de affärsjobbande.)

1993 Opublicerad

9 januari

Den 9 januari kördes fyllningsgrus, på tjälad mark, ut på ängen och lades i de öppna dikena som fanns. Dels för att försöka återställa hydrologin och dels för att underlätta skötseln. Det blir lättare att köra med slåttermaskin och hölass. Fyllningsgrus användes för att inte föra in näring och ogräsfrö i ängen. Fyllningen av dikena gjordes bara i varje utlopp för att ingreppet skulle bli så litet som möjligt. Jag kan tillägga att ängen inte blev efterbetad 1992. Torkan gav svag återväxt.

Under vecka 15-16 har ängen fagats med hjälp av Skogsvårdsstyrelsens ALU-lag. Markstädning och räfsning har blivit väl och grundligt genomförd i hela ängen. Den sista stora rishögen brändes. ALU-laget har även buskat ur allén, för kommande slåtter mellan träden. Unga träd har sparats för att komplettera och förnya de gamla. Lövet från ängen fördes till komposten.

En stor allélönn mitt för brunnskullen i ängen passade jag på att hugga ner. Detta för att få in lite eftermiddagssol och minska lövförna i ängen.

22april

Spred jag askan från sista rishögen på mossig mark (6x12 m).

24 april

var fagningen klar och grabbarna I ALU-laget drog vidare.

11maj

Kom Mårten Aronsson med en studiegrupp från LRF i Stockholm. Ca 30 personer. Temat för studierna var "Biologisk mångfald i odlingslandskapet" och sällskapet förtärde den medhavda lunchen på ängen. Jag medverkade under dagen så gott det gick.

Under maj har jag fortsatt bekämpningen av örnbräken som har fräckheten att titta upp igen. Samt hundkäx och skogstistel som tycks ha etablerat en talrik generation i år. Annars så plågar försommartorka och värme vegetationen även på ängen. Den drivs till en tidig och inte så talrik blomning.

24 maj

Kom Thomas Grankvist, lärare från Sköldinge skola, på besök igen med årets elever i 5an och 6an. Jag berättade om ängar förr och nu i ca 1 timme. Man hade förberett sig med hjälp av särtryck ur Sveriges Natur som jag tillhandahöll i fjol. I år fick de ytterligare SNF-material om ängar med sig hem.

Som tack erhöll jag "Ängens smådjur" av Hans Odöö.

Ett trevligt besök. Positiva och glada ungdomar.

I början av maj kom Ingrid Herlin och (SLU) Jesper Fornader förbi och tittade på ängen. De frågade efter ängshö till sina försöksodlingar vid Ekenäs. Jag sade att de var välkomna 1 augusti då vi hade slåtter. För en skopa svett kan man då få rejält med ängshö även till vetenskapliga ändamål.

Juni

Under juni har arbetet med bekämpning av "ängsogräsen" fortsatt. Särskilt ängens kantzoner har varit utsatta

för förslåtter för därifrån vandrar starkväxande ohävd-sarter in. Nyponbuskarna som blivit kvar, avlägsnades även de under juni.

16 juli

Skallrade ängsskallrans fröhus.

23 juli

Kom Jesper Fornader och Tove Vollbrecht från SLU i Alnarp för att inventera provytorna. En uppgift som ingick i avtalet om att halva ängsskörden tillfaller försöksverksamheten på Ekenäs. (Nämligen att om SLU inventerar och hjälper till i slåttern får de halva skörden i stället för att köpa färdigt hö.)

1 augusti

Slåtter. Den 5:e slåttern föregicks av en dag med ymnigt regnande, så oron var stor inför slåtterdagen. Emellertid inföll slåttern på en dag med hyggligt höväder. Tursamt denna regniga sommar. De 31 vuxna och 8 barn som deltog syntes ha riktigt trevligt och man tog sig en vacker dag med stor frenesi.

En stor del av ängen slog jag kvällen innan med traktor och slåmaskin. Broder Lennart provade även sin nyinköpta slåtterbalk som fungerade bra. Det stenigaste partiet blev oslaget, kanske hästarna tar sig an den biten vid efterbetet.

Gustv Jarlov från SLU fick höet från den artrikaste delen av ängen. Den andra halvan av skörden förtorkar jag på ängen och vände 2 gånger. Enligt uppgift skall vädret bli hyggligt ett par dagar.

Förtäring och samvaro är en viktig del av slåttern. Sålunda kunde man styrka sig med en kaffetår innan man började, för att sedan avbryta för middagsrast klockan 12 med ostkaka, sylt och vispgrädde.

Under rasten spelade Jonas Axelsson och hans kamrater njutbar musik för oss på elpiano och klarinetten.

När sedan slåtterkrafterna ebbat ut, vilket inträffade klockan 15, kunde de som höll ut till slutet, efterprata till kaffe och bullar.

En av sex hamlade björkar. Foto Lea Stroh

Nämnas bör att Leif Rooth och Frigga skötte hötransporten, som vanligt. Ett uppskattat inslag.

De som ville kunde också ta med sig informationshäften kring ängar publicerade av SNF, bland annat ny för året "Så kan vi rädda det öppna landskapet".

En avbruten lie var det enda missödet på en lyckad slätterdag.

Vid slättern var det ovanligt gott om allehanda vaxskivlingar i ängen.

Tack ska ni ha, allihop.

Reflektioner över föregående

Hälften av gräset från 1993 års slätter körde jag hem och bredde ut på körbanan för torkning. Efter

torkningen packades det i begagnade storsäckar (yttre delen). Sen gav jag bort det till Inger och Kristina på Smådjursshoppen i Flen. De sålde det som foder till kaniner och andra smådjur.

Då jag om aftonen återvände till ängen låg där en underbar doft av ängshö i den lite kvällsråa luften och syrsorna spelade i gräs och buskar. Över detta dansade fladdermusen på snabba vingar, alltmedan jag drog djupa andetag, lyssnade och njöt.

12 augusti

Släpptes 2 hästar på ängen för att sköta om efterbetningen. Ett halvblod och en ponny. Det skall bli intressant att se vad de gnager i sig. Innan hästarna

släpptes hade jag naturligtvis använt ett par kvällar för att ordna elstängslet.

15 augusti

Hackade vi upp svalåkern (svedjan), Emil, Åke och jag, med hjälp av planteringshackor. Förhoppningsvis har vi nu en fin såbädd för klätt och råglösta, som skall sås i slutet av augusti.

Svalåkerns yta 4x7 m.

Passade också på att avlägsna den al som fanns på ängens östra hörn. Alar "dräller" ju massa kväve omkring sig. I veckan har jag även bekämpat örnbräken.

25 augusti

Hästarna betar än så länge lagom hårt, men det myckna regnandet har gjort ängen mjuk. För att det inte ska bli mer söndertrampat satte jag ett elstaket som delade ängen. Hästarna ska nu få ta sig an den steniga delen, som ofta blivit oslagen. Där ska de få beta relativt hårt för att trycka tillbaka bärris, slyskott och förna.

Har idag också hamlat ytterligare 7 träd.

Hästarna tyckte som korna att sälg smakar bäst.

28 augusti

Hamlat ytterligare ett träd och sått svalåkern. Utsädet tröskades fram ur 1990 års skörd med hjälp av slagan. 1990 års skörd har hängt i en pressenning i logtaket sen skörden.

7 september

Hamlat en björk och en sälg. Inalles finns nu 17 hamlade träd på ängen (5 lindar, 5 sälgar, 6 björkar och 1 ek). Några nyhamlade och 2 stycken för tredje gången.

8 september

Efterbetningen avslutad. Hade hoppats få ha hästarna lite längre tid på den steniga delen. Men detta bättre än ingen betning. (Kanske man skulle köra lite med röjsågen?)

17-18 september

Tagit bort elstängslet och dragit ihop riset efter hamlingen.

1994 Opublicerad

Februari

Huggit 10 stora björkar i den mellersta och östra delen av ängen.

April

Tagit reda på grenved och dragit ihop ris.

28-29 april

Fick jag hjälp från Flens kommun med fagningen, resterande risdragnig och eldning av ris och löv. Hela ängen blev väl fagad av 3 man. En rishög i östra hörnet är kvar at elda vid tjänlig väderlek.

Kvar är också att markkapa stubbarna.

15 juni

Skriver åter i dagboken. Har det då hänt något sedan 29 april? Jovars, man har gnetat på som vanligt. Dvs buskat ur vägsälanten mot Wijk, samt gränsdiket. Dragit upp hundlokor. Haft hjälp av Gunnar med bergborren och borrar 2 hål i jordfasta stenar, i mening att lägga om identifieringen av provrutorna. Nya bäringar och avstånd från dessa hål vid inventeringen nästa år. Börjat förslåtter (toppning) av högväxande gräs (hundkäs, timotej och knylhavre) samt årets sanering av örnbräken. Försommaren har varit regnig så växtligheten är frodig och de olika blomningsperioderna avlöser varandra. Just nu är det orkidéernas tur. Den första blommade för 3 dagar sen (12 juni).

16 juli

Ängsskallran skramlar. Slåtter?

Sedan midsommar har det varit torrt och ovanligt varmt, så vegetationen lider nu av torkan. Den stora skörden av ängshö försvann på halva vägen. I juli har jag slagit av ormbunkarna ännu en gång.

7 augusti

Ängens dag. Slåttern i år började med några mm regn, vilket kanske skrämde någon. Men de 30 vuxna och 6 barn som kom menade att lite "slätterdagg" bara underlättade. I år fick Frigga och Leif köra höet till komposten, för jag hinner inte ta vara på det, skörden har redan börjat. I år slog jag så mycket det gick med traktor och slåmaskin kvällen innan, så hela ängen blev väl slagen.

Inlagd sill och potatis styrkte vi oss med på middagsrasten, som blev lång och trivsamt. Jonas Axelsson med två lärarkollegor underhöll på dragspel och fiol. Om början var regning så var avslutningen desto soligare. 1530 avslutade vi slåttern med en kaffetår.

Ja, nog var väl detta lyckat. Jag är mycket tacksam för den trogna skara som kommer, och hoppas att de har någon behållning av dagen.

Av Leif Rooth fick jag några gångjärn och hasp till ängsladan, vilka han själv har smidit, så nu får jag sätta igång och hugga timmer i vinter.

14 augusti

Skördat äckrans (sörmländska för linda), svalåker (se boken Ängar), klätt och råglosta med lien och lagt på en presenning för torkning. Om det blir tid ska jag så ut en del igen i slutet av augusti.

21 augusti

Satt upp elstängslet, bytt en del (7 st) ekstolpar i det permanenta stängslet. Hackat om den nya äckran på brännfläcken från fagningen. Fläcken ligger i sydvästra (magraste) delen av ängen och blev 3x5 meter. "Steppat" med storstövlarna på presenningen med årets skörd av klätt och råglosta och på så vis tröskat ur ca 1-1½ kg, som jag sedan sådde ut på den nya äckran.

Har även här och var sått ut det frö av darrgräs, ormrot och brudbröd som jag repade vid Kärrtorp på Stenhammar då vi från SNF var där och letade efter en ny äng.

Sedan den 14:e augusti har det mest varit regn och gråväder och i dag har det strilat hela dagen, så nog är det grofukt.

Noteras kan också att jag hoppar över all hamling i år.

26 augusti

Installerat vattenkar och elaggregat samt släppt 3 kvigor. På äckran tycks varenda frö ha grott. Särskilt klätten var snabb i starten. Återväxten på ängen har varit rätt dålig. Torkan och den sena slåttern har satt sina spår så vi får se hur länge kvigorna kan föda sig.

25 september

Kvigorna hemtagna och elstängslet nertaget. Betningen skiljer sig från föregående år på så vis att kötraskvigorna var duktiga på att beta löv och beta på den magra delen av ängen bland bärris och ljung som sakta får göra på sig (Även råglostan betad).

14 oktober

När jag nu har ryggs-kott kan jag passa på att göra några noteringar från året som gått.

JULI: En kväll gick ungarna och jag upp och lade oss bland nattviolerna med flora och lupp och vi hittade de tre varianterna som var upptagna i boken: grönvit, vanlig och skogsnattviol. Sen studerade vi hur nattfjälarna för från blomma till blomma och gjorde det de skulle.

SEPTEMBER: Iaktagna svampar: Rikligt med stensopp under björkarna. Smala enfingrade gula fingersvampar, gula och röda vaxskivlingar, och en mängd andra små och stora till namnet okända, samt någon gul kantarell. Observerade fåglar: Boande: grönöling, stare, törnskata. Övriga: bivråk, kattuggla, rödhake m fl samt fladdermöss. Och om jag inte hade dummat mig och fått ont i ryggen så hade jag varit på NF:s kurs med Mårten

Aronsson i Bråbygden och fått lära mig om lavar och mossor på hamlade träd idag. Stor besvikelse över detta ödets ingripande i min planering.

6 november

Jag undrade i 1990 års ängsdagbok vad den myckna skörden av klätt och råglosta skulle vara bra till. Det fick i dag sin lösning då Leif Rooth kom och vi firade ner skörden från logtaket. Grödan ska nämligen användas på Julita under ett seminarium om utrotningshotade ogräs och lantsorter. Arrangör är Julita gård och museum samt Nordiska Förbundet för Kulturlandskap. Skörden ska i ett inslag tröskas ur på gammalt vis. Ja se, en ska då inte kasta något.

1995 Opublicerad

Februari

Under sista veckan i februari höggs och bortkördes veden från 15 stora björkar. Lite nattfrost gjorde det möjligt, enär tjälen nästan släppt, efter en ovanligt varm februari.

27 februari

Inventerat och kartlagt trädbeståndet.

5 mars

Dragit ihop 2 högar med björkris.

12 mars

Dragit ihop 1 rishög.

5 maj

Fagningen påbörjad av grabbar från Flens kommun.

8 maj

Fagningen avslutad. Fick också hjälp med att dra ihop det sista riset och eldning av 4 rishögar. Olof Holmberg och hans mannar gjorde ett fint jobb.

9 juni

Ryckt upp hundloka.

23 juni

Rolf Olsson i Ellmora kom och vi inventerade provrutorna. Södra rutan 30 arter, norra rutan 22 arter. I övrigt se protokollet.

Juni

Jag har i juni även toppat av all örnbräken. Snart är det dags för slåtter av älggräs och högvuxna gräs (knylhavre, timotej, hundäxing).

5 augusti

Ja, någon förslåtter som jag tänkte blev aldrig av, utan i dag har jag förberett den riktiga slåttern genom att slå med slåmaskin allt som gick. Jag brukar notera när ängsskallrans fröhus skramlar, och de första skramlade kring 13-14 juli. I dag var ängsvädden i begynnande blomning, vilket också var ett gammalt märke för när slåtter kunde börja.

6 augusti

Tangerat deltagarrekorde 55 st barn och vuxna, samt ett strålande väder, god mat, trevliga och glada deltagare gjorde årets slåtter lyckad. Många nya entusiaster kunde räknas in och det tycker jag var extra roligt. Hela ängen blev slagen. En tredjedel av höet torkar jag på sträng i ängen några dagar. Hoppas vädret håller ett par dagar till. På mångas begäran blev det sill och potatis igen. Under rasten underhöll Jonas trio bl.a. med nykomponerad slåttervals, dagen till ära. Det gräs som kördes bort omgående kördes som vanligt av Leif och Frigga till komposten. Framåt kvällen då jag kört bort all utrustning, hamlade jag 3 sälgar. Om det som någon sade: "det var ingen is i saften i år", är enda kritiken, då är det väl bra, eller hur? Tack och väl mött nästa år.

7 augusti

Vänt höet med högaffel.

8 augusti

Kört hem ett lass ängshö.

9 augusti

Kört ett lass till och brett ut på körbanan för efter-torkning.

12 augusti

Hamlat 2 sälgar och 3 mindre björkar.

13 augusti

Hamlat en sälg och två lindar, samt skördat äckran.

21-22 augusti

Packat ängshö på storsäckar. Höet är i år skänkt till SNF i Flen. Hoppas vi kan avyttra det.

27 augusti

Hackat upp äckran, dvs den nya, på en brännfläck från fagningen i det östra hörnet av ängen.

2 september

Sått äckran med klätt och råglosta. I år var det alldeles eländigt torrt så ska det gro får det bli duktigt med regn. Utsädet trampades fram ur årets skörd, ca 2 kilo. Äckrans yta är 5 gånger 4 meter.

11 september

Sen månadsskiftet har det varit surväder och regn, så nog har det grott alltid. På "lediga" stunder har jag ordnat upp elstängslet och i dag släppt 2 kvigor. Samma individer som i fjol, för de är lugna och fina och duktiga på naturvårdsarbete. Det senaste efterbetet hittills, men det är ett knepigt år detta.

14 oktober

Tagit hem kvigorerna och plockat bort elstängslet. Ängen lagom avbetad och lagom trampad. Bärigheten har pga torrt väder varit god. Dock är där mycket mockor att slå isär.

Januari

Sista veckan i januari höggs och bortkördes 6 stora björkar (se trädbeståndskartan).

3 maj

Ängen fagades även i år av Olle Holmberg och hans mannar från kommunen. Kvar är lite björkris, att bränna eller köra bort.

26 maj

Pingstdagen. Lade ihop björkriset i knippen för bortkörning med griplastarvagn. Spred även fjolårets komockor med en lämplig björkgren som klubba.

30 juli

Jag har som vanligt under sommaren hållit efter ohävd-sarter som hundkex, starkvuxna gräs och örnbräken. Runt 20 juli skramlade de första fröhusen på ängsskallran, vilket är senare än vanligt. Jungfru Marie Nycklar och Nattvioler har i år blommat mycket rikligt och utdraget.

4 augusti

SLÅTTER. 20 personer hade anmält sitt intresse, men vid summering av dagen hade 35 st(33+2 vuxna+barn) deltagit i årets slåtter. Doften av ängshö, det fina vädret, maten och musiken, och alla glada naturvårdare, slåtterkarlar och räfserskor, som kommer och lägger sin möda på ängen gör mig lika glad och tacksam var gång. I år hade Rolf Olssons far Erik med sig en nyriggad slipsten för handdrift. Den blev väldigt uppskattad, folk for hem efter både liar och knivar för att få slipat. TACK till Eriks möda och kunskaper. Leif kom utan Frigga i år. Detta för att inget hö kördes på komposten utan tas vara på och torkas i sträng på ängen. 1 lass går till Eknäs odlings-

En slipsten är bra att ha. Foto Bobo Lindblad

försök och resten till hästfoder. Sören Gustavsson sjöng för oss, bland andra, låtar han skrivit själv. Tack "Jonas and the Friends" för underhållningen. Ja, vad åt vi då, det måste ju stå också. Jo, ostkaka med sylt och grädde, hembakt limpa med ost, kaffe och kakor. Vi kan ju inte äta sill och potatis varje år. Men kanske nästa, för då är det 10-årsjubileum, som Ove påminde om.

6-7 augusti

Hösträngarna vänts 2 gånger.

9-10 augusti

Höt kördes hem, 2 fulla balvagnar.

20 augusti

Skördat halva äckrans klätt och råglösta på stenåldersvis, med kniv, strax under vippan.

21 augusti

Knivat av resten.

23 september

Släppt upp korna för efterbete. Har under september förbättrat stängslet runt ängen, samt satt upp en fägata från Wijks hage, som vi betar nu. Detta för att underlätta efterbetningen av ängen och slippa köra dit djur. Slipper också genom fägatan att hålla vatten till korna på ängen, utan nu dricker de i sjön som de är vana vid.

Någon sådd av klätt och råglösta hanns inte med i år, men som vanligt gror nog en del drösade frön. Hamling hoppas också över pga. jobbet med fägatan, dessutom har säl- och eklöven angripits mycket av svampar och blivit bruna.

1 oktober

Efterbetet avslutat. Till sist hittade alla kor till ängen så i 3 dagar har det varit mycket hög beläggning. 25 kor plus avkommor. Resultatet är mycket bra, nästan allt bärris avbetat och varenda skrymsle avgnagt och ändå inte för hårt. Mycket djur och kort tid är modellen.

4 oktober

Börjat plocka ned elstängslet utmed allén.

5 oktober

Slutfört bortplockningen av det temporära stängslet.

7 oktober

Varit på länsstyrelsens hamlingskurs vid Julita Gård och Museer. Kursen leddes av Åke Carlsson från Vårgårda. Mycket intressant, man tittar med lite andra ögon på sina egna hamlingsträd då man kommer hem.

En vass lie biter ordentligt. Foto Bobo Lindblad

1997 # 22 Februari 1999

I April

lämnade jag några säckar ängshö till ett ALU-projekt i Vingåker. Man tänker anlägga en äng och ville ha ängsfrö. Hur det gick är det ingen som vet.

I början av Maj

fagades ängen på samma sätt som skett de senaste åren. Att tidpunkten för fagningen drar in i maj beror på kylig

vår och norrläge. Enligt gamla märken sker ändå fagningen i vitsippstid.

Under Juni

har jag som vanligt hållit efter ohävdarter som hundkäk, högvuxna gräs och örnbräken.

20/6

slog jag ur gränsdiket mot Wijk och vägkanten för att förhindra att oönskade arter kryper in i ängen. Från "Ängvaktarns" tomt kryper kärs (kirskaål) sakta in på ängen. Hur fasen gör man?

Runt 20 juli

raslar det om skallrornas fröhus.

25 juli

Länsstyrelsens liekurs genomfördes med ett 20-tal deltagare och med Charlotte Hamilton som ansvarig tjänsteman och med Leif Rooth som praktisk instruktör, samt med mig som hjälpreda.

Behovet av kursen kan man säga var skriande av de felställda och mycket slöa liarna att döma.

(Tillverksmässigt måste liekulturen höjas, om vi ska orka använda dem. Man borde nog acceptera att en lie kostar runt 3000:-, då man i många fall "ledigt" går och ger 5-6000:- för en slåtterbalk. En välskött bra lie är mycket mer driftsekonomisk än en slåtterbalk samt mindre miljöbelastande och man blir jäkligt trött av att flänga runt med en slåtterbalk i diken och runt sten och backar också. Dock kräver liens teknik helst, som Leif sa, en kvart om dagen på sommaren för att man skall bli vän med den och nå fram till den glädje som faktiskt kan spira ur ett kunnigt förhållande med sitt redskap.)

3 Augusti. Slätter.

Så blev det då tionde gången gillt. En varm och lite kvalmig dag, dock utan det åskväder som dagen innan gav ca 30 mm på en halvtimme. Så för att inte packa med traktorn, kunde jag inte slå före så mycket som jag bru-

kar. Slätterlaget gjorde ändå en fin insats som nådde nästan lika långt som i fjol. Litet på det magraste blev kvar att ta hand om för mig och korna.

Vi som var med på slätter -97 förtärde traditionsenligt sill och potatis till lunch, samt hembakt limpa med ost.

Jonas Axelsson, Sören Gustafsson och Volsi sjöng och spelade för oss. Vad vore slättern utan musiken? Under en förlängd lunchrast bringade Jan Elmhag lite ljus över ängsslätterns mysterier genom ett litet föredrag. Vi som svingade liar och räfsor var förutom nämnde Jan, följande: (Tack för i år allihopa.) Erik Pettersson, Ella Boëthius, Fru Fröjd med dotter, Rut och Roland Eriksson, Olle Holmberg, Gunilla Andersson, Rolf Olsson, Christer Gillner, Tomas Grankvist, Hans Eriksson med sonen Björn, Hans Næss med fru, Robert Buskas med far och mor, Jessica Boëthius, Åke och Emil Boëthius, Inger Wikström, Amanda Boëthius, Nina Askelöf, Elisabeth Baunach (reporter) samt jag Christer Boëthius. Fasen, jag glömde ju herr och fru Hedman. Med musikerna blir det så 32 st, inte så pjåkigt.

23 Augusti.

Efter att ha ägnat större delen av dagen åt att få i ordning elstängslet runt ängen, släpptes så korna (25 st + kalvar och tjur) för efterbete.

(Av årets hö, 2 balvagnar, kördes 1 lass till komposten. Det andra lasset vändes och torkades på ängen, för att därefter bli foder till ungtjurarna. När dom väl hade fnyst och stängt färdigt med höet, så åt dom det hellre än kraftfodret.)

24 Augusti.

Hackat om en gammal brännfläck för att så klätt och råglosta. (4/8. Berättas kan också att några fång av det örtrikare ängshöt lades ut på det vi kallar Vargakullen, åkerholme, för att fröa av.)

27 Augusti.

Sådde brännfläcken på så vis att jag från magasins-taket hämtade ner en säck med klätt och råglosta (otröskat)

Publikationen Christer skriver om är nu klar. Den heter "Det gamla i det nya". Beställ av Hans Sandberg, tel 0155-283 603. Där finns fotot av Christer och mycket annat. Även Nisse Forsheds varning till hamlare.

och bredde ut halmen över den omhackade brännfläcken. Sedan gick jag runt och trampade ut fröna och lät allt ligga. Halmen hade hängt 2 år i taket. Fläckens yta är 16 kvm. Meningen är att när fröna grott ska halmen tas bort.

1 September

Jag fick lite hjälp med min odling av tjuren och tjurkalvarna som hade mullat sig i såjorden. Så var det några

som hade sovit över där, så det blev både myllat och väl-tat. Dom hade väl kunnat gödsla lite när dom ändå höll på. Efterarbetet avslutat och elstängslet nertaget.

2 September

Brutit löv på ängen, 2 lindar, en björk.

12 September

Hans Sandberg från länsstyrelsen kom tillsammans med Åke Carlsson och Tore Hagman, som hyrts in för att göra en publikation om sörmländska fodermarker. Så blev jag fotograferad under hamling av den tvåstammiga sälgen på ängen. Trevliga herrar, men det är ju alltid så bråttom. Jag fick ovetta av brorsan för att vi skulle ju så höstvete, men det gick till sist det också, halv 1 på natten var jag klar med skiftet.

14 November

Sitter och tittar i ängsdagboken och kommer att tänka på att Åke Carlsson i en telefonintervju, med anledning av den nämnda publikationen, frågade mig hur allting började. Ja det är inte lätt att veta vilket som var först, hönan eller ägget. Men jag måste nog säga att Nordiska Förbundet för Kulturlandskap och de människor jag mött där haft en avgörande betydelse. De kunskaper de förmedlat har varit en stark inspirationskälla och orsak till den inriktning allting fick. Men hade inte Leif Rooth varit hit och köpt en bagge en gång och berättat om det då nybildade Förbundet, så vet man inte hur det hade blivit. Då hade man nog vilsen irrat runt i ruderatspenaten sökande efter livets menig.

Kelvin och Lena, Mårten, Carl-Adam, Torleif, Åke och många fler, alla har de frikostigt delat med sig av sina rikedomar. Inte för att jag vet riktigt varför, men årsmötet på Åland 1987 var en stark upplevelse. Inspirationen satt i i flera år.

1998 # 23 Maj 1999

7 Mars

höggs och bortkördes fyra stora björkar

7 Maj

På eftermiddagen kom Olle Holmberg och påbörjade fagningen. Numera är Olle pensionär och därför hade han inte några mannar från kommunen med sig. De låt hälsa att de inte hade tid. Mot kvällen var jag upp och hjälpte honom ett tag.

10 Maj

Fagningen fullbordad genom samarbete med Forssa IK och Nils-Olov Eriksson i Ekeby. Sex raska forsaiter stö-kade bort fagningens återstod på ca tre timmar. Jag kunde inte delta så mycket nu heller för vi skulle släppa djuren i vall.

21 Maj

Vid min promenad förbi ängen hittade jag 4 blommande exemplar av smörboll. Troligtvis ett resultat av min frö-förflyttning från Henaredalen för 3-4 år sedan.

31 Maj

Ryckt hundloka. Berättas kan att sedan i fjol har tre hamlade ungräd dött på ängen, en björk, en sälg och en lind. För björken torde orsaken vara för hård beskärning. Sälgen ser ut att vara angripen av svampar och har tor-kat ut. Linden, som hamlades i fjol, vintrade inte in i tid utan frös sönder, det vill säga att barken sprack och loss-nade från stammen.

11 Juni

På väg till ängen upptäckte jag, en bit ner i allén, ett fint bestånd med klasefibbla. Jodå, nu har jag lärt mej att se skillnad på kvast och klase och inte har jag spritt frön där heller vad jag vet. Kul i alla fall, den är enligt floran en art i minskande.

17 Juni

I dag hade jag internationellt besök på ängen. Hans Sandberg ringde på morgonen och ville komma förbi med ett par gästande skottar. Fram på eftermiddagen så dök de upp ur regndiset, Peter Quelch och June Ekerth. De var främst ute för att studera odlingslandskapets träd. Det är inte så vigt att få ur sig vad allting heter på skottiska, så inte vet jag om de fick ut så mycket av sitt besök. Vi tittade i alla fall på några hamlade träd och alléträd.

Hans lämnade också ett fint skåp, som ska sättas upp vid ängen och innehålla information om kulturlandskapet och Markernas Mångfald. Till detta lämnades några kilo broschyrer att ladda skåpet med.

21 Juni

Satte upp skåpet och laddat med information.

28 Juni

Hackat bort skogstistel.

10 Juli

Ängsskallran skallrar. Konstigt detta blöta år då allting annat verkar så sent.

15 Juli

Tore Hagman och Åke Carlsson gästade åter ängen med sin kamera. Hade vägarna förbi, sade dom.

30 Juli

Länsstyrelsens lieslätterkurs samlade idag 18 deltagare, som instruerades av Leif Rooth och mig. Deltagarna slog en mindre ruta av ängen under sina övningar.

2 Augusti

Idag har vi haft slåtter igen, 26 vuxna och tre barn kom. Ingen förslåtter med traktor i år på grund av allt regn, som gjort ängen mjuk och sank. Över ängen for 14 liar och lade omkull 80% av gräset. Aldrig har vi

klarat så mycket utan traktorhjälp. Resten tog jag med slåtterbalken. Middagsmusiken stod i år Sören Gustafsson ensam för. Gitarr och sång blandade vi med sill och potatis. Vad annars? Vi lyssnade så att vi nästan glömde bort att äta.

Allt flöt på bra under eftermiddagen tills Tomas Granqvist skrek till, kastade lien och sprang. Jordgetingar? "Stora som hus!" Vi kom fram till att det troligen var bålgetingar. Bygger dom i marken? En gul lök, som Inger hämtade i trädgårdslandet lindrade plågorna, och Tomas fortsatte som om inget hänt, eller så blev han lite omtöcknad för han stannade kvar längst av alla. Bo hittade en kopparorm och så var det gott om grodor. Klockan tre fick vi kaffe och satt länge och pratade i eftermiddagssolen. Är det möjligen sommaren som har kommit. Bra i så fall, för jag ska försöka ta reda på höet.

5 Augusti

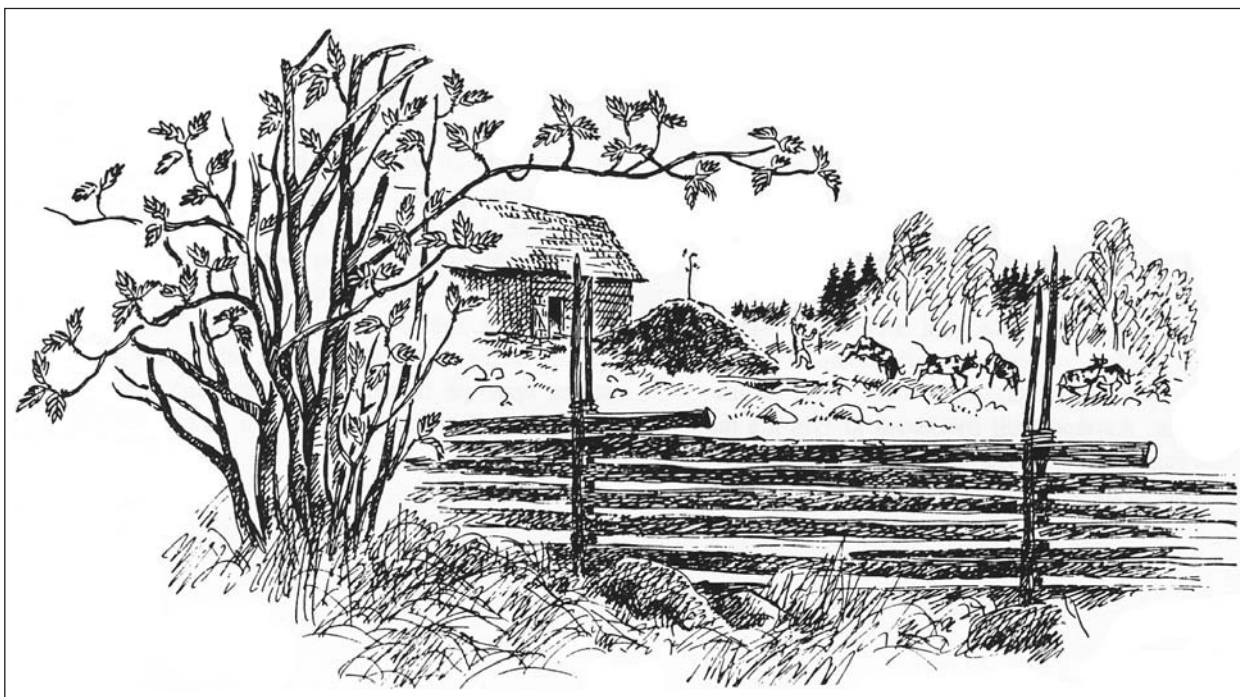
Räfsat ihop höet i strängar. Å det är klart, i år SKA det regna på höet. Det bara är så.

9 Augusti

Kört bort det sista höet från ängen. Inalles fyra lass, dubbelt upp alltså.

27 Augusti

Nu skall jag berätta historien om höskallran. Vid studiebesöket den 17 juni var även Hans Rydberg från länsstyrelsen med. Som varande "botanikus profus" så for han ju runt med näsan i marken, medan resten av sällskapet med höjd blick studerade lövverket. Efter en stund hade han hittat blommande höskallra på ängen. Strax därefter kom han och frågade om han fick ta med sig ett exemplar, ty detta måste vara tidigblommande höskallra, nog den enda lokalen i Södermanland, trodde herr Rydberg. Vad trevligt och intressant tyckte jag, men jag visste ju var fröna kom ifrån. Det finns en lokal till med tidigblommande höskallra, nämligen

bortanför Fiskarstugan på Ekenäs, där jag repat några frön för en del år sedan. Hur skallran kommit dit, det får vi fråga en annan Hans (Næss) om, eller om det är Mårten Hammer som sitter inne med kunskap om frönas ursprung. Alltnog, förr var det bönderna med sitt ängshö som spred frön. Nu tycks det vara forskare och idealister.

- Men jag hade ju kunnat tala om ´et med det samma, i stället för att gå och smyga mä´t.

På något vis är det lite skämmigt att säga, att arten har jag fört dit. Den skall ju helst poppa upp ur fröbanken, eller vara ett bevis på generationers obrutna slit med höbärgning och betesgång. Jag tror att skallran vill komma till en äng som sköts efter gammalt. Hur bryr den sig mindre om. Trivs den, så förökar den sig.

1 September

Brutit löv på ängen, tre sälgar och en lind. "Gammelsälgen" gav åtta kärvar, som jag torkar under en gran, på kul bara, för att se hur det blir.

18 September

Satt upp elstängslet och öppnat för amkorna, men uj vilka fåler det blir i den blöta marken. I dom där spåren skulle man kunna sätta potatis. Jag borde kanske hoppat över efterarbetet, men då inträder väl sanktioner.

21 September

I dag fick 24 kor med kalvar och en tjur avbryta sitt efterbete. Hade det varit torrare hade dom fått gå kvar ett par dagar till. Men som sagt, hög beläggning och kort tid, det tycker jag fungerar utmärkt.

2 Oktober

I dag har vi täppt gärdesgård vid ängen. Vi, det vill säga deltagarna i länsstyrelsens gärdesgårdsbyggarkurs, 12 st + Rooth och jag. Deltagarna tyckte det var så intressant att de ville komma ytterligare en gång och träna. Ja, ja, det är inte så lätt att basa vidjor och sno hank, klyva gärdsel och spetta stör, så man får ihop till en laggill gärdesgård. Men alla var överens om att resultatet blev mycket dekorativt.

Kursmaterialet hade Leif Rooth med sig, men nu får jag gå till skogen och hugga gärdsel och stör för att få färdigt gärdesgården, som vi satte upp i rågången till Ängvaktarn's, det vill säga Ove Axelssons tomt, i norra änden av ängen.

Ett härligt brittsommarväder lade sitt skimmer över den nyligen efterbetade ängen och bidrog säkert till den goda stämningen i täppargänget, samt Leifs fina och kunniga sätt att instruera. Han sa visserligen att han kände sig ringrostig, men det märktes inte.

4 Oktober

Plockat ner elstängslet och tagit hem skylten och informationsskåpet, och nog har folk tagit broschyrer alltid. En gång har jag fått fylla på med broschyrer och det var inte många kvar nu när jag tog ner skåpet.

Att ställa ut ett stängt skåp tycks kittla nyfikenheten, smart idé. Lite skyggt tittar man sig omkring medan man öppnar och snabbt stoppar några av skrifterna innanför västen, för att senare på ett lugnt och skyddat ställe ta del av hemligheterna.

18 Oktober

Idag hade vi den efterfrågade uppföljningen på gärdesgårdsbyggarkursen. Det durade och skvätte och blåste höst, så uppslutningen var blygsamma fyra + Rooth och jag. Men det går så jäkla bra att jobba när man är "några stycken" och det blev inte sämre av att Oves Agneta for till lanthandeln och köpte en ring falukorv och en kasse öl. Så några vidjor fick omformas till grillspett. Vidjorna

räckte ändå till 17 hot ny gärdesgård att lägga till de sju från förra gången. Att någe så "skrovligt" som en gärdesgård kan var så vacker att se på.

I början av Oktober

så ringde Jan Elmhag och frågade om han kunde anmäla ängen till något han kallade Natura 2000. Jag undrade först vad det var för något? Enligt Jan, så var det ett projekt där man sällar fram 2000 särskilt värdefulla naturområden, som ska ges ett långsiktigt skydd eller hävdstöd. Det är klart att någon måste ta över där en annan slutar. Har man börjat med en äng får en allt hålla på. Så, ja visst, anmäl du, sa jag. Fast man undrar ju ändå, vad fasen det innebär egentligen.

11 November

Så var det då "Grande finale" på ängen. Hans Sandberg från länsstyrelsen kom idag förbi med en grupp kollegor från grannlänen. Man hade utbytt erfarenheter och tittat in i framtiden, ville så också besöka några praktiker. Det var där jag bland andra kom in i bilden, så jag hade ordnat varm glögg med pepparkakor och en brasa på ängen.

Jag berättade om gården, ängen och verksamheten och man sade sig därmed vara nöjda. De 13 gästerna såg i vart fall ut att trivas med den värme som gavs, trots att novembers råkalla luft trängde på och ängen var täckt av snö. Som ett tack från gästerna fick jag den lilla boken Festligt och lättlagat.

1999 # 25 Februari 2000

4 April

Påskdagen högg jag ner sista storbjörken i den centrala delen av ängen. Björken ska bli ved till basningsbrasorna i höst då vi fortsätter att täppa gärdesgård i kursform.

1 Maj

Fagning med benäget bistånd från Forssa IF, Nils-Olof, Kalle med fru, Olle, Tage och jag. Vana fagare fagar fort och var klara till middan. I utbyte vill klubben låna flis-huggen.

3:e Majs afton

Kvistat och kapat björken samt burit riset till komposten.

I mitten av Maj

På lite håll kunde man tro att hela ängen var täckt av någon sorts mossa, men vid närmare synning befanns det vara vårbrodd och åter vårbrodd som blommade.

27 Maj

Blommade 10 exemplar av snöboll.

30 Maj

Högg upp björkveden.

5 Juni

Ryckt upp den hundkex som fortfarande växer upp. Börjar på att vara blygsamma mängder, ca två knippor.

6 Juni

Efter min ängspromenad skulle jag vilja notera följande: Det är påtagligt vad man hittar svinrot och svartkämpar på nya platser i ängen, men det mest påtagliga är nog den formliga explosion som kännetecknar Jungfru Marie Nycklars utveckling. Från några få exemplar då jag började 1988 till flera tusen idag 1999.

11 Juni

I dag på eftermiddagen tog jag emot ett studiebesök av lantbrukare från Västmanland. Man var ute på busstur i Södermanland. Researrangör var länsstyrelsen i Västerås och reseledare var Petra Eriksson. De lyssnade artigt på vad jag hade att raspa ur mig och gjorde sedan en vandring över ängen, tittade på hamlingsträd, gärdesgård och blomster. Efter lite småprat vid gärdesgården så drog de hemöver till sin framtidens ängar.

(En av deltagarna undrade hur han skulle göra för att omforma ett barrskogsparti till äng. Jag svarade att han skulle försöka efterlikna gamla tiders skogsbete, genom att glesa ut så sakta och skapa ett luckigt skiktat bestånd. Om det fanns någon äng i bygden så kunde han hämta nyslaget hö där och lägga ut - efter att något ha markstädat - för att fröa ur. Sen använda nötkreatur i kultiverande syfte. Fortsätta att glesa ur och så småningom övergå till slätter på de partier där det är möjligt.

Man kunde ju tänka sig att bränna ner skogen och så börja med bete och slätter, men jag tror det lättare att styra ängsväxternas intåg på arenan om man tar det så sakta och framförallt om man använder sig av skogsmark som utgångsmiljö. Det man slipper är att de så kallade ohävdarterna redan är etablerade i starka bestånd, men rensa ogräs (örnbräken, tistel, högvuxna gräs, hundkex osv) måste man göra, som i all odling. Det är klart att tid kommer det att ta, men hårdvallsängar skapades väl ofta genom att skogen fick maka på sig.

Sen har ju naturligtvis markens betydelse för vilken typ av äng det går att etablera. Mager sydvänd mark med rörligt grundvatten vore ju bra. Att marken är naturligt mager tror jag är bra för att "kväveskyende" ängsväxter ska stå emot modernt N-nedfall.)

Ja detta var några funderingar orsakade av den fråg-vise västmanlänningen.

26 Juni

Midsommardagen tog jag en promenad till ängen. Jag kan inte se mig mätt på blomprakten den här tiden. Satt länge och filosoferade på en sten. Då fick jag sällskap av en spillkråka, som for från stubbe till stubbe med två hungriga ungar i släptåg. Inte så ofta blir man så privat med familjen "regnfågel". Lade också märke till att veketåg ökat mycket sedan alla stora träd försvunnit och vattentillgången alltsedan i fjol varit riklig. Hur såg man förr på veketåg, var det foder eller ogräs?

Nåja. Ängen skiftar kappan allt efter årsmån och sen kommer jag och styr och ställer, borstar i kappan och klipper till nya mönster.

Runt 8 Juli

skallar det då man går igenom ängsskallrorna. Hög tid för slåtter om lien skall bita på det mognande backagräset. Hur skall det se ut om en månad, 8 Augusti, då vi skall ha slåtter? Så skarpa liar finns nog inte.

6 Augusti

Så var det för 3:e året dags för länsstyrelsens slåtterkurs. Deltagarna räknades till 11 stycken och var och en hade som vanligt med sig en rysligt slö och felinställd lie och till detta inövad teknik. Trots regn under eftermiddagen så for det hem glada deltagare med vassa liar för att fortsätta öva på den rätta tekniken.

Leif tillhandahöll i år norska överarmsorv i trä, som några köpte med sig och fick på så vis en riktig ängslie där man kan gå rak vid slåttern. Det långa orvet + kort blad ger hög skärhastighet + rakryggad gång, som passar för uthållig hårdvallsslåtter. Sen gäller det bara att hålla vasst, så går allt som en dans.

8 Augusti

Slåtter -99 lockade 31 deltagare - fyra hade inget val: de var barn. De fick en dag med bra arbetsväder, lätt mulet och en sval fläkt från sydost. Det ledsamma var bara att vår musikant hade brådmogen säd att tröska den här dan, så något gitarrspel bjöds inte i år. Men Gunilla A och hennes väninna sjöng *Uti vår hage* för oss och **en** (1) blyg svensk muvlade med - samme man som fick ett getingstick i fjol. Undrar om det har något samband, kanske är det inte så dumt med ett getingstick då och då.

Förtäringen var som vanligt, det vill säga sill och potatis, plus att Ruth hade äppelkaka och vaniljsås med sig.

Efter maten så höll Charlotte Hamilton ett litet föredrag för oss. Hennes franska väninna förstod väl inte så mycket, men säkert fick hon många intryck med sig ändå.

Ungefär en tredjedel av ängen blev oslagen.

Eftersom jag skriver det här "i morgon" så kan jag säga att det regnar på höet, så troligen hamnar det på komposten i år. Tiden för hö är nämligen ute när säden mognade så fort i år. Jag måste ta tag i den skörden i stället.

"I morgon"

fick jag också ett överraskande norskt besök av Nanna Ebbing och Erik Stenvik från Namdalseid. Ett lantbrukarpar på sin första semester. De hade fått pris för sina fina kulturmarker och gjorde alltså en resa för slanten, tipsade av en viss herr Ekeland. Vi vandrade genom beteshagar, allé och äng och vill ni veta vad de tyckte får ni titta i deras resedagbok.

Man kan ju tänka sig att de tyckte att det var bättre hemma. Jag hade ju fått återerövra något som mina före-

Harald Wibergs teckning, som prydde ett mjölkpaket för några år sedan, visar inte Weckla, men det kunde varit så.

gångare lämnade för över 50 år sedan. Så förvåningen var stor när jag berättade att jag fick stöd för att skörda gräset på impediment och vägrenar osv.

- Oj, sa dom, det gör vi ju ändå, utan stöd.

Jag fick i alla fall ledigt från göromålen, en fin promenad och lyssna till norskt tungomål därtill, det är jädrar i mej inte var dag.

Intressant var hur Nanna lockade på fåren när vi träffade dom i hagen. "*Peerä*", lät det som, melodiskt upprepat en fem, sex gånger, en stunds tystnad och så en ny upprepning. Alltså "*peeräpeeräpeeräpeerä peerä*" osv. Själv brukar jag använda ett ljudligt "*Bäää*" då djuren är på långt avstånd, annars samma som Nanna, fast jag säger "*Beesebeesebeesebeesebeese*" osv.

14 Augusti

Har i veckan som gått ägnat fritiden åt att räfsa ihop och köra bort gräset och det är fasen vad gräs det går att ta av med lie om man är några stycken, det märker man då man blir ensam och ska ta hand om alltihopa.

Resterande 30% slogs också i veckan med hjälp av lie och slätterbalk.

25 Augusti

Använt ett par kvällar för att sätta upp elstängslet och idag släppt på koflocken (24 stycken plus kalvar och tjur) för efterbete. Djuren blev nästan lika ystra över att komma ut på ängen, som de blir när man släpper i vall om våren, men lugnade snart ner sig och började "arbeta". I år är bärigheten bra efter den torra eftersommren.

28 Augusti

Brutit löv till korna, mest rönn och sälg, småträäd och sådant som ska bort. Så är det en sak jag glömt att notera i dagboken. Första veckan i juli hade Jag besök av Lena Wistrand, journalist på Katrineholms Kuriren + en fotograf. De jobbade med en bilaga till KK, som skulle handla om Biologisk Mångfald och publiceras under september, så jag blev intervjuad och fotograferad både framlänges och baklänges.

30 Augusti

Avslutat efterbetet. Den del av ängen som blev hårdast avbetad var den magraste steniga delen med inslag av bärris och ljung. (Efterbetningen har mycket stor betydelse i hävden av ängar, särskilt i renoveringsfasen.)

25 September

I dag fick korna återvända till ängen, för lite har det ju växt på tre veckor, men mest för att den ihärdiga torkan givit betesbrist och jag måste skava rätt på det som går, men också för att det är intressant att utsätta ängen för hårt betestryck, vilket nog ofta var vanligt förr.

27 September

Efterbetet avslutat.

1 Oktober

I dag var det dags att fortsätta med gärdesgården. Leif och jag kunde räkna in 16 deltagare, så det blev tidvis lite trångt och många åsikter om hur det skulle täppas. Men jag tror alla som ville fick pröva på och vi kunde lägga 11 nya hot till fjolårets bygge. Mulet och uppehåll, lika med täpparväder, som övergick i regn när det var dags att gå hem. Vi kom överens om att även i år ha en uppföljningsdag.

4 Oktober

Plockat bort elstängslet.

9 Oktober

Uppföljningsdag på gärdesgårdsbygget. Denna vackra och soliga höstdag samlades 7 karlar och 1 pöjk för att täppa vidare. (Karlarne voro: Ove Ängvaktare Axelsson, Adam kobonde Lewenhaupt, Olle pensionist Holmberg, Rolf nyhästägare Olsson, Anders östgöte Larsson med sonen artige Markus, samt Leif gräsRooth och jag ängabonde Christer.) Ove höll med kaffebröd och jag med falukorv och öl. Dagen bjöd på trevlig samvaro, arbetsgemenskap och kulinarisk variation. Ove menade att

man borde inta alla måltider på detta sätt, alltså i det fria vid öppen eld.

Men vi inte bara åt, utan arbetade också och hunno 20 nya hot, så nu är det bara åtta kvar på etapp 1. Etapp 2 tänks att byggas i rågången till Wijks ägor. Gärdesgården kommer att ge ängen en magnifik bakgrund och historisk prägel.

17 Oktober

Dragit undan riset som blev efter lövtakten, samt slagit isär komockor. Borde vara bra träning för golfare. Är mockan mogen och man får in den rätta träffen, så räcker det med ett slag, ett så kallat "shit-in-one". Fast jag lade märke till en sak. Det var ett fasligt liv i mockorna. Larver och maskar av allehanda slag, som naturligtvis tvärdog då jag kom, så jag sparade mockorna som låg under björkarna.

20 Oktober

Jijah, nu är gärdesgården i fas 1 färdig. Ove och jag täppte idag de resterande åtta hoten. Vi använde rejält kokta vidjor och bara en av 35 brast för oss. En 72 hot lång gärdesgård finns nu att beskåda för den som har vägarna förbi.

1 November

Jaha, rimligen borde ängsåret vara till ända nu. En så flott avslutning som i fjol blir det inte så ofta, utan vi får nog vänta till Lucia med glöggen.

Efter detta, det 12:e året av ängsbrukande vill jag tacka alla som varit med och arbetat idellt. Jag är imponerad av att så många kommer när jag bjuder in till slåtter eller ber om hjälp med fagningen. Utan all denna idealitet hade det nog aldrig blivit någon äng.

2000 # 27 Juni 2001

30 april

Fagning. I år fagades ängen av medlemmar från föreningen Småbrukare i Sörmland. Vi var sex karlar som fagade i vårt anletes svett, denna rekordvarma sista april. Fagningen är ett sätt för småbrukarföreningen att stärka sin kassa, eftersom jag betalar för hjälpen. Från 9.00 till 12.00 höll vi på.

8 juni

Ryckt hundloka. Två små knippor blev det. Orkidéerna har redan börjat blomma. I mitten på maj blommade nio smörbollar.

14 juni

Besök på ängen av Kirsi Östberg från Åsa folkhögskola med en klass kvinnliga studenter, som läst naturvetenskapliga ämnen. Jag berättade lite om ängar och hagar för dom och efter vandring genom ängens blomster bjöds det medhavd fika vid gärdesgården. (Av fjolårets vecketåg syns inte så mycket i år, det har väl regnat för lite. Det är på gränsen till torka på ängen.)

22 juni

I år är det kanske året lagom, för just då regnet behövs, så kommer det i lagom dos - hittills i alla fall. I dag när jag joggade förbi ängen var "ängvaktarn" med fru på vandring i den nybadade ängens doftande blomprakt. I vinddraget från min "höga" fart hörde jag dom mumla: fantastiskt, faaantastiskt. Och nog är dom fantastiska, orkidéerna, när dom blommar. I år är de fler än någonsin, särskilt nattvioler.

I går var det hit en fotograf Ulf, skickad av journalisten Mats Ottosson i Wij, som ville göra en artikel om äng och slåtter. Ulf här, han hade mycket hyss för sig. Jag fick ta av mig barfota, kavla upp byxorna och

Efter Bert Olls, Året i Byn

strutta runt i ängen med lien. Så tog han fram en solskiva och bländade mig, för att bilderna skulle bli bra, tror jag. Jag gillar't inte riktigt, men han försökte nog förmedla en urban drömbild av livet på landet. Fan! Jag kände mig handikappad utan doxor. Så tänker de komma till slåttern båda två. Vi får se om dom tar av sig skorna.

15 juli

I dag högg jag upp de åtta vindfällan som sedan hösten legat och blockerat "gatan" upp till ängen. När jag får överskottsenergi ska jag dra undan riset och sätta upp stängslet igen. Det frasade om skallrorna då jag gick till och från gatan. Hittade också en nykomling *Diathus deltoides*, enligt florant. Vanligen kallad backnejlika och troligen är jag pappa till förekomsten eftersom jag har för mig att jag norpat frö vid Häradsvägen för några år sedan. Välkommen säger vi väl till denna vackra blomma.

Snart hittar jag nog sjögräs också om det här regnandet skall fortsätta. Så det där med lagom får jag nog "äta upp". (Men åkergrödorna har inte varit så här jämna och fina sedan 1974.) Annars är det ängsskallrorna som dominerat ängen, nu sedan orkidéerna lagt av för i år.

24 juli

Efter arbetet med slätter i allén var jag upp på ängen ett tag för att se hur det ser ut inför den stundande slåttern. I den varma och soliga aftonen var där ett fantastiskt insektsliv. Det mest påtagliga var den stora förekomsten av humlor. Rödklint, ängsskära, kovall och klöver, där var humlor i varenda blomma och för några höll sommaren på att ta slut.

Humlan, hon låg som på lit de parade i rödklintssarkofagen. Försvagad, men krampaktigt klamrade hon sig fast, som sökte hon tröst och lindring i den livgivande blommans vackra kalk.

30 juli

Efter ett ohyggligt regnande under juli så sken det så upp och blev en fantastisk slätterdag, i vart fall vad det gäller vädret. Deltagarna räknades till 22 stycken! Detta är naturligtvis en engångsföreteelse och inte en nedåtgående trend?

Ulf fotograf och Mats Ottosson kom först, men nog behöll dom skorna på. 1/3 av ängen blev oslagen, få se hur vi gör med den saken. På med kossor eller kämpa vidare ensam. Vad tycker du?

Sören Gustafsson kom, sjöng och spelte gitarr och hans bror var med och sjöng för oss. Sillen och potatisen var i år bytt till ärtsoppa. Det smakade inte dumt det heller.

Resultatet av Ulf och Mats reportagemödor ska så småningom publiceras i skriften *Gods och gårdar*.

5 augusti

Jag var i dag på slätter vid Kärrtorp på Stenhammar. Vi i Naturskyddsföreningen har vår äng där. Sex liar och en räfsa mönstrades in. I stort sett är det samma grånade gentlemen, som deltog på Weckla, så förnygringen bland slätterfolket bekymrar mig. Ännu några år kan vi nog slita på gubbarna och gummorna, Men var i himlens namn hittar vi nästa generation? Efter 13:e året med ängslått borde ju skaran ha utökats med några stycken, tycker man, snarare är det tvärt om.

Hav förtröstan du lilla hop!

6 augusti

Kört bort höet från ängen.

Fortsättning följer.

Det gjorde den nu aldrig, men här kommer den:

Mitten av augusti

Riggat upp stängslet vid gatan och vid ängen som jag brukar göra. En arbetsdag förrann på detta.

28 augusti

I dag tyckte jag det var dags för koskocken att göra skäl för "höfödan" och beta av ängen. En vecka hade gatan stått öppen utan att de behagade ta sig upp. Därför gick jag för att locka upp dom. I början motvilliga, men då det gick upp för dom vart vi var på väg, då blev det fart. Sen av bara farten två varv runt ängen och tuta och råma var ju också nödvändigt, innan det var dags att smaka av.

7 september

Avslutat efterbetet. Det tog lite tid innan gammalgräset, som slåtterskaran rata gick åt. Ja inte är dom dumma korna, äter bongar gör dom inte om det inte är nödvändigt.

Ängens många ansikten är alla lika vackra. Den efterbetade ängen har sin skönhet i formerna, som man ska njuta lite på håll då solljuset faller in med liten vinkel.

27 november

Det lägst liggande diket vid ängen porlade som en liten bäck. Inte underligt, eftersom det inte regnat så här mycket på hösten under de senaste 235 åren. Läst i lokaltidningen och säkert sant. En hel del vackert röda och gula vaxskivlingar fanns också att se på den ohyggligt blöta ängen, där i övrigt bara mossan tycks växa nu.

Varför skriver jag om det här i dag då? Jo, jag fick äntligen "ändan ur vagnen" och tog ner elstängslet, och nu händer det inte mer i år, skulle jag tro.

Til a´rs ok fridar, (för gott år och fred) och så ses vi till våren.

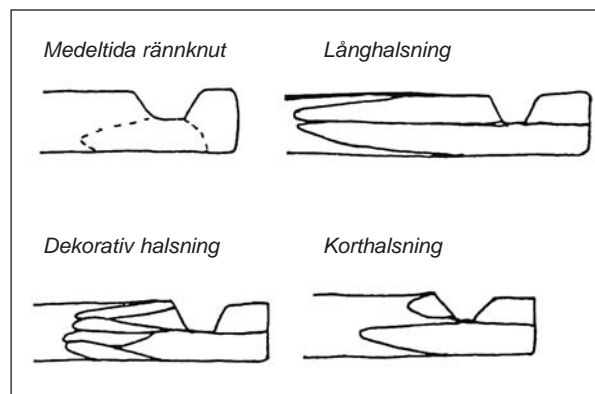
2001 # 28 Januari 2002

Söndagen den 29 april

Jaha, så är ruljangsen igång igen, med fagning som sig bör då vitsippan rätar ryggen och vill upp. Fem flinka småbrukare fagade färdigt fort. Regntungt löv. Fyra timmar.

Efter att ha funnits i tankevärlden i många år, har så ängsladan påbörjats. Det inleddes med att jag i mellandagarna satte igång med att hugga timmer. Talltimmer 20-25 cm i brösthöjd och så rakt som möjligt.

Så, de två sista veckosluten i februari började vi bygga. I samarbete med Sörmlands Hemslöjdsförening var en kurs ordnad med Gabriel Moberg, Sommen, som lärare. Tio kursdeltagare hade jag lyckats intressera för timring. Kursen blev mycket lyckad och lovprisad och så var grunden lagd till en timrad ängslada i rundtimmer med halsad rännknut.

Sen har vi haft repetitionssöndag med Gabriel den 7 april samt ytterligare två söndagar med gemensam träning. Ungefär halva styrkan kom till dessa övningar, så i dag den **30 april** är ladan fyra stockvarv hög. Hur jag lyckas med fortsättningen vet jag inte. Det är inte så lätt

att vara ensam och timra. Med vårbruk i faggorna och fullt ös vid sågverket är det dessutom ont om tid, men det kommer väl ljusa sommarnätter.

Dagen före pingstafton, den 1 juni

Ängen sjunker mer och mer ner i det undermedvetna och tankarna kretsar kring hur ladan skall bli färdig. Detta till trots har jag varit uppe några gånger och kollat, förlåt tittat till mina skötebarn och då funnit 18 blommande smörbullar i år.

I övrigt ser det rätt lovande ut. Kanske blir det en god höskörd i år. Men visa av tidigare erfarenheter ordar vi inte mer om den saken. Den lilla fritid det har gått att snika åt sig har jag ägnat åt att barka och banda timmer till ladan.

I ängens södra kant har det kommit upp en hel del asp- och rönnslå. Om det blir lagom spätt kan det ju bli med i höet, annars har jag ett par kvällars arbete där.

Midsommardagen, den 23 juni

Tog lien på axeln och gick för att hålla undan bland annat timotej och knylhavre som kommer in från kanterna. (Tidigare i veckan ryckte jag upp årets hundlok.) Hittade för första gången gökblomster på ängen. Hur tror du den har kommit dit?

Jo, siru, i andra änden på gården, idag timmerskog, vid Laga skifte 1853 slätteräng, så gallrade jag bort all gran och lämnade al och alm ganska ljusöppet och där slog det upp stora mängder gökblomster året efter. Jag stoppade naturligtvis frön i fickan och knatade till ängen. Roligt att de tog sig.

Jag lade märke till en annan sak också. Vitklöver sprider sig fläckvis på ängen. Kan det vara så att betesdjuren har med sig frö i avföringen? Dom har nog fasen glömt att idissla.

Måndagen efter midsommar

SNF-kretsen i Flen hade sitt styrelsemöte här idag. Efteråt tog vi en promenad till ängen och jag ställde frågor om vitklöver. Rolf i Ellmora menade att den nog

fanns överallt, men bara blommade fläckvis där näringen genom kornas försorg hamnat. Jomen visst! Eller hur?

Lördagen den 28 juli

Och just hemkommen från ett RIKTIGT slätteräventyr på Lillhärjåbygget i Härjedalen. Med riktigt menar jag att ängarna fortfarande och sedan 200 år eller mer används i produktionen och slås med lie.

Tidigt på morgonen den 22 for vi norrut, Adam, Rolf och jag alltså. Cirka 50 mil senare var vi framme vid Storhärjåvallen. Här var det till att kränga på sig ränseln, ta orvet i handen och gå sju kilometer genom skog och myr. Fram på eftermiddagen var de lätt slitna vandrarna framme vid denna vackra och märkliga plats som alltså heter Lillhärjåbygget. Namnet efter ån som rinner genom täkten. Här mötte oss de tre inbyggarna Kari, Sture och Ann samt Eva, Sven och Allan, glada över att få förstärkning till slätterlaget. Snart bjöds det på gumm och bröd med hemkärnat smör från de sex fjällkorna och så var vi inne i rutinen att äta och slå, äta och räfsa, äta och vända, äta och hässja, äta och gå på tur, för att till sist stupa av utmattning i sommarhusets tre sängar.

Adam som var van på stället sedan länge var uppe före tuppen för att slå så mycket som möjligt medan daggen var kvar. Rolf som också är morgonmänniska steg även han upp klockan fyra, medan jag sömndrucken tvättade natten ur ögonen i bäcken ett par timmar senare. Den som lyssnade noga i den stilla morgonen kunde höra ett rytmiskt ljå, ljå, ljå. Med vassa liar betvingade vi den härjedalska ängens hära, tills Kari stod på bron och blåste i luren och då var det frukost.

Efter frukost tog så räfsningen vid och rödor, krakar och stöd skulle bäras fram från röstoln, krakarna resas på det rätta stället och första rödan läggs på. Fram på eftermiddagen tog så hässningen vid och var det då småhö som skulle hässjas så var man tvungen att göra kemmor med hjälp av räfsan för att höet inte skulle ramla av hässjan.

För att få ihop kemman ska man stå lätt framåtlutad, inte rak som en turist och dutta med räfsan. Så kammar man åt sig hö ur strängen och lägger det än till höger än till vänster mot ena foten, så att det känns i den, ända tills man har en lagom börda där kamtagen syns som vågor i höet. Trycker med räfsan mot foten, lyfter lite lätt på mitten med andra handen, tar så upp bördan på armen och håller emot med räfsan, lägger kemman på rödan och drar isär lite varsamt. Klart för nästa och nästa och nästa, tills man lagt upp takkämmorrna och nöjd kan betrakta sitt verk.

Sålunda förflöt dagarna tills det var slaget på Brodden, Minbiten, Storladan och så vidare.

På kvällarna tog vi långa promenader för att utforska omgivningarna. Tredje kvällen slutade vi lite tidigare (vid 19-tiden) för att gå de fem kilometrarna till fäboden Hackåsen som hör till gården.

Stövlar på, och glada i hågen drog vi i väg, men hamnade förstäss på skoterleden som går över myrarna, så det blev tunggått. Men som bekant leder alla vägar till Rom, så även denna. Belöningen blev riklig och var värd varenda sugande klafs över myren. För vad låg inte där på Hackåsens sluttning om inte en pastoral idyll av sällan skådat slag. Badande i det fina kvällslju-

set med nysatt hag runt vallen. Vallen i full blom några veckor före buföring och slätter. De grå timrade husen, som stolt trotsat många oväder, förmedlade en känsla av länge sedan. Men först knatade vi upp på toppen av Hackåsen för att ta del av det alla bergbestigare får del av och som inte går att beskriva. När vi släntrat ner och beundrat detaljerna på vallen kunde vi så vila våra ben en stund. Hem gick vi den rätta vägen. Den innehöll bland annat ljunpipare med unge och älgko med tvillingar.

På torsdagen fortsatte vi slätterarbetet och eftersom Adam och Rolf farit som furier över tåkten med liarna, så var vi framme vid sådant som inte hunnits med på många år, vilket gav inbyggarna glada ansikten.

Efter dessa dagar av fysisk urladdning kände jag försiktigt efter om inte "bilringen" runt midjan kanske minskat lite. Men ack, den fanns kvar. Karis fantastiska mat-hållning gjorde alltså att det gick hem lika mycket Christer som det kommit.

Men knotten då kanske någon undrar, var det ingen knott däruppe? Jodå, för tusan, men inte hade vi tid att känna efter sådant. Men nu sitter jag och kliar mina svullna underarmar och minns, och man skulle kunna säga att när det som bäst vari haver, haver där vari stor möda.

Mycket arbete återstod naturligtvis när vi gick innan Kari, Sture och Ann på Lillhärjåbygget har sitt hö under tak, men blir det bara väder så går det nog. Som vanligt så har Vår herre sista ordet och hur många golv det till sist blir i ladorna är nog en hemlighet.

Den 5 augusti, slätter 2001

Många voro kallade få var skickade. Med kallade menar jag att Naturskyddsföreningens i Flen kommun över 300 medlemmar var informerade via medlemsbladet och Småbrukare i Sörmlands över 100 medlemmar likaså, plus ett 50-tal andra som nåddes av speciell inbjudan. Inte heller att förglömma LOMMENs alla läsare. Alltså över 500 voro kallade, 29 var skickade.

Men vilken dag vi fick, full av icke materialistiska upplevelsevärden.

För att ta det lite från början, så vaknade jag klockan fem på morgonen av att det spöregnade. Shit! Huuum, jag menar fasen också, nu gick det åt pipan idag, tänkte jag. Men klockan halv sju och en 11 mm senare var allt över och vi fick en fin slätterdag med slätterdagg långt fram till middagen. Underbart. De 12 liar som så sakteliga skred till verket skar fint fast det var sent på säsongen. Att en del trots detta bara fick av hälften av gräset, så kallad helikopterslätter, är ju bara en tränings sak. Slå med lie ÄR svårt. Innan vi körde igång hade vi en halvtimmes musikalisk uppladdning med våra trogna musikanter Hans och Sören Gustafsson.

Lite hade jag slagit med traktorn i förrgår, så ängen riktigt stank av kummarin. Denna dofterapi gjorde att alla gick med ett saligt leende på läpparna, så jag fick riktigt riva i för att få dom till ärtsoppstallrik och hembakt limpa.

Sålunda, lagom mätta, fick vi lite andlig spis genom ett föredrag av Hans Næss på temat Hållbar utveckling och småskalighet på landsbygden. Det skapade mycket frågor och ivrigt pratande. Trots detta kom vi i mål på 90% av ängen slagen. Till sist hade stammisarna ett avslutande kaffeprat och så var det för mig att samla ihop efter ännu en lyckad slätter. Höet ska i år konsumeras av Adams fjällkor. Han bor en mil bort, och vet ni vad? Hur många frön har en chans att slå rot där?

Tack allihopa! Det är vackert med hö i böljande strängar på nyslagen äng. En sak glädde mig särskilt denna dag. Ungdomarna deltog och sa att det var kul. Åke med lie och Åsa och Alexandra med kamera, uppmanade att dokumentera.

Den 27 augusti

En regnig måndag under spannmålsskörden.

Tänkte berätta hur det gick med höet. Som så ofta ställer vädret till problem. Regnskurarna gjorde att Adam och jag ofta fick vända hösträngarna men lyckades

rädda halva skörden. Två rejält fulla balvagnar, en till Adam och en till trollena på skogen att hoppa i.

Dagens 30 mm ger nog fin återväxt för korna att sätta mulen i, bara jag får upp stängslet igen.

Måndag och tisdag 3 och 4 september

Fällt två stora aspar i södra delen av ängen. Varför just nu? Jo, då kan korna få äta upp lövet. Bytt tio stolpar i det permanenta stängslet, samt satt upp elstängslet i allén. Asparna togs bort för att få mer ljus och mindre med rotskott. Har gått och sneglat på dom i flera år.

Torsdagen den 6 september

Påbörjat efterbetet, 25 kor plus kalvar och tjur. Bra återväxt.

Fredagen den 14 september

I måndags avslutades efterbetet. Sedan den 8 har det regnat något alldeles för jävligt. Kan ingen tala om för Vår herre vad lagom betyder? Måhända är det syndernas straff. Men jag kan inte påminna mig att jag haaar ... ? Svära räknas det?

Lördagen den 6 oktober

Studiebesök på ängen av SNF:s länsförbund i Sörmland, som i dag höll kretsordförandekonferens i Flen och ville som avslutning komma och titta.

Jag upprepade ett koncept som fungerat bra tidigare: Brasa med thé och smörgås. Gästerna var 10 stycken och trivdes bra i det fina brittsommarvädret. För att de skulle få en vision av sommaren så fick fotoalbumet gå laget runt för blommade denna dag gjorde bara en ensam liten gråfibbla som tagit fel på årstiden.

Tisdagen den 16 oktober

Forskarvärlden har fått för sig att lyssna på gräsrötter i något de kallar för Hagmarksmistra. Därför kom professor Ulrich Nitsch hit med sin bandspelare i dag. Då fick jag för mej, att jag tänder min lilla brasa på ängen och serverar thé och smörgås. Och där satt vi i det varma

höstvädret och språkade om hagmarker.

Som man ropar får man svar, brukar det heta. Jag tror inte helheten låter sig fångas i en kort intervju. Kanske skulle någon forskare stiga ner från pulpeten och bli hagmarksbonde under några år. Det finns det säkert pengar till, lönen är blygsam.

Nåväl, berikad med antioxidanter från björkveden, thé i magen och nya upptäckter på tejen för den trevlige herr Nitsch som egentligen velat bli bonde, åter till forskarvärlden.

Söndagen den 21 oktober

Plockat ner elstängslet och huggit upp asparna jag fällde under efterbetet. Mycket småsvamp på ängen, bland annat scharlakansröd vaxskivling och ängsvaxskivling plus en fem-sex andra liknande sorter.

NU får det allt vara slut för i år. Vi ses.

2002 # 29/30 2002

I månaden mars

högs sex av de sista 13 storbjörkarna ner, bland annat för att så småningom ge plats för ladan, men också för att få bort den sista beskuggningen och öka på höskörden. Riset ska jag ta hand om nu under maj.

Söndag 28 april

*Det var ur, det var skur,
det var fart bort i svängen.
Det var id, det var knog,
det var fagning på ängen.*

Var sjutton fick jag det ifrån? Nåja, i dag så vårstädade vi ängen, med rekorddeltagande: Adam, Leif, Nils-Åke, Olle, Krister, Eva, Anna, Elvy & Håkan, Lena, Rickard, jag och så Inger som stod för ärtsoppa med ostmackor.

*Klockan 10 vi börja
och två var vi klara.
Svint och bra,
tack skall ni ha.*

Lördag 1 juni

Under maj har jag räknat in 25 blomställningar på smörbollarna och svinroten har blommat rikligt på allt fler platser i ängen, men björkriset ligger kvar. Lat bonde har ryckt två knippor hundloka och väntar på arbetslust.

Dan för midsommar

Den här veckan har orkidéernas blomning kulminerat, tidigare än vanligt som det mesta i år. Så har det märkligt inträffat att ryktet om ängen nått ända till Finland. Därför for jag dit den 6-7 juni budad av Leena Lehtoma på Sydvästra Finlands Miljöcentral som hade hört någon fågel kvittra. Troligen är Nordiska Kulturlandskapsförbundet också inblandat på något sätt.

Med Silja Lines hjälp kom jag lyckligt i land i Åbo, hämtades upp och for till Kavalto gård ett par mil söderut. Där på slätterseminariet höll jag så mitt lilla anförande, som jag filat på och gruvat mig för i månader. Eftersom jag inte haft någon OH-projektor att träna på, så kom bilderna bak och fram stup i ett. Inte så bra, men typiskt för en grön föredragshållare skulle jag tro. Meningen med mitt besök var att någon skärgårdsbo i publiken skulle bli så intresserad att han/hon tänker börja med en slätteräng. Ja, jo, den tanken är ju god och för mig var det väldans trivsamt med rökbastu, god mat och folkdans på kvällen.

Första dagen var seminariespråket svenska och andra dagen finska, men jag hade tur som träffade språkeniet Tom Lindfors, som med snabb elegans gled fram och åter mellan två av världens svåraste språk. Detta gjorde att jag förstod vad farbröderna från de finska universiteten hade att berätta om ängssvampar, insekter och örter.

Oj, jag höll på att glömma första dagens eftermiddag. Då visade oss Krister Lundell sin färdighet med

lien, som kan beskrivas som "grymt effektiv smidig lätthet". Med egentillverkat orv och ett sjujädra stål i bettet så åkte gräset av som ingenting. Sen kom finländsk TV och filmade Krister och Christer, för jag hade naturligtvis min lie med mig. Kanske får vi finländskt besök till slåttern här nästa år.

Sista dagarna i juni

Så skallrar "höblomman" och fortsätter det så här inträffar väl Julafton på Lucia. Annars är det inte så mycket att rapportera från ängen, den ena arten efter den andra blommar, mognar och väntar på lien.

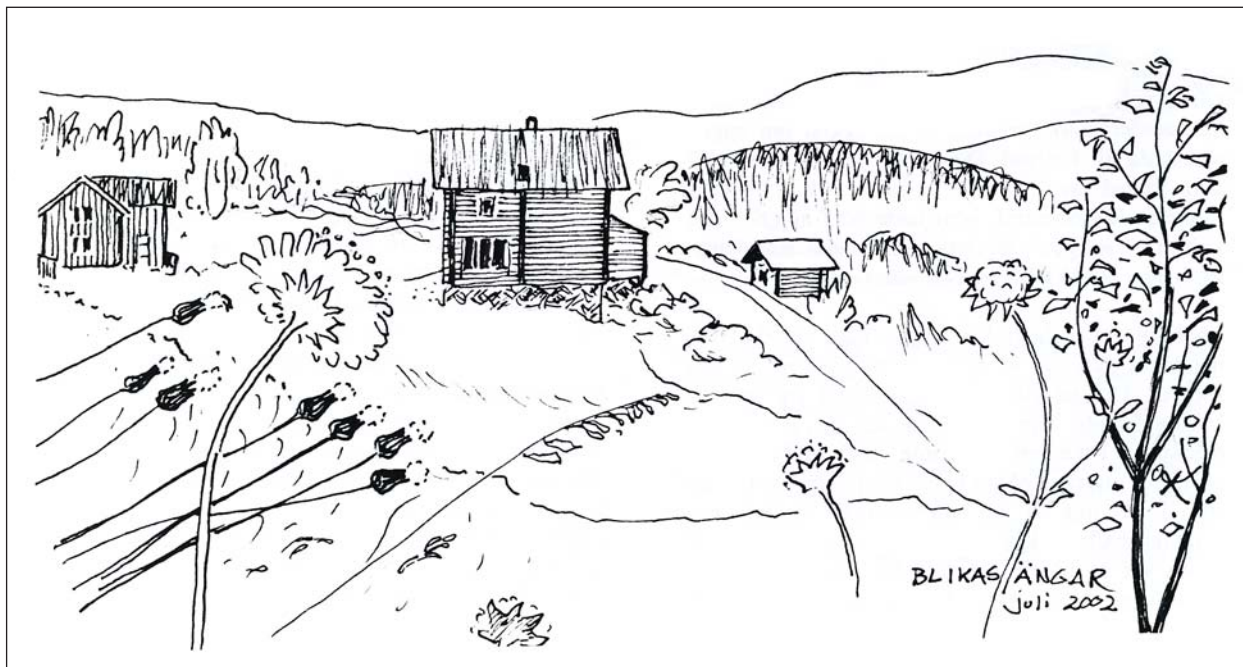
Nämnas kan också att jag varit på årsmöte med NKF på Öland, där vi bland annat besökte Borgs ängar. Det var allt en upplevelse det, tänk att lilla jag har fått vara där och se alla blommor. Fast nog tycker jag att Vitterhetsakademien bör ta och vässa yxan.

Tisdag 9 juli

I dag så inventerade vi provrutorna, Rolf, Anna och jag. Det var sju år sen sist, va! Plötsligt har det gått SJU år, otroligt. Tid är konstigt, den bara går och går och ingen vet vart den tar vägen. Suck! Norra rutan hade ökat med fyra arter till 26. Södra rutan hade minskat med fem arter till 25, troligen för att området blivit mer siddert (fuktigt) sedan jag huggit bort björkarna.

Söndag 28 juli

När det inte blev någon slåtterresa till Lillhärjåbygget i år för Adam och mej, så sökte vi efter något annat resmål där vi kunde få utlopp för vår underliga drift att slå med lie. Genom kontakter, naturligtvis erhållna via NKF, så hamnade vi i Norge med våra liar, närmare bestämt i Telemark, Selfjords kommune, Svartdal och gården övre Blika.

Tisdagen 23 juli

Rullar således Adams lilla Toyota västerut. Efter 60 mil och två onda rövar rullar vi upp hos Arne Kimerud på Blika. Här skall det finnas fina ängar säger ryktet. Arne och hans fru visar oss runt och vi får bo i stora huset, gården är numera fritidsbostad, så ingen bor här permanent. Mot mat och husrum har vi åtagit oss att slå ca 7 dekar. Den äng vi anvisas är något frodi eftersom den inte slogs ifjol, så vi undrar hur det ska gå att slå med förna i botten.

När vi nästa morgon

skriker till verket visar det sig gå bra, trots att vi är något ringrostiga. De nyslipade liarna biter bra på det norska gräset klockan fem på morgonen. Vid lunchtid har de svenska ryggarna fått lagom massage och vi inleder vår turistiska del av dagen.

Vi far först till Flatdal Koloniale och handlar vår mat, för vi hushållar själva. Trots brunn på gården och utedo så bor vi betagande vackert med utsikt över Svartdal och fjällen Skorve och Mælefjell. Men det var inte det jag skulle säga, utan väl "hemma" igen så tar vi en liten tupplur och sen ger vi oss iväg på tur till en fjällsjö, som Kimerud tipsat om. Någon sjö finner vi aldrig, men väl hjortronmyrar som plåster på såren.

Dag två

inleds på samma vis som de föregående. Adam är dock lite trögstartad på grund av en förkylning, men varefter dagen lider så blir det fart på karl'n och till kvällen är han riktigt pigg. I dag väntar vi också på besök av Ann Norderhaug. Hon har sina forskningsrutor på Blikas ängar och är rädd för att vi ska slå där innan hon har räknat sina blomster.

På väg till dagens turistmål möter vi henne mitt i backen. Oj, hur ska det gå, tänker jag som sitter närmast dalen. Vi får lov att stanna och begrunda läget. Med några centimeter till godo tar hon sig skickligt förbi och jag kan slappna av. Vi byter några ord innan jag och

Adam far för att besöka Astrid och Ivar på Nidgard Lien en bit högre upp i Svartdal. Ljåmännen, det heter väl så, från Sverige bjuds på kokkaffe och pratar bort en stund i köket hos den trevliga familjen, alltmedan Astrid snoppar jordgubbar till sylt och Ivar visar i kartboken hur Adam och jag ska hitta till en levande säter på Lifjell en bit söderut.

Adam hade hört talas om stutorv, så när vi ska gå visar oss Ivar, som också är mästersed, hur man slår med stumpalien. Man fattar med båda händer i änden på orvet och så slår man med korta snabba slag tills man slagit av gräset på en halvcirkelyta. Antagligen flyttar man så uppåt eller åt sidan i branten och tar en ny halvcirkel. Vi höll till på gräsmattan utanför köksdörren så jag vet inte riktigt. Men att det går åt korta liar det förstår man då man ser ängarna på Nidgard Lien. Där behöver man inte böja sig för att lukta på blommorna.

Vi svischar nerför branterna till Flatdal Koloniale, stället som håller liv i oss. Handlar lite aftonmat och far vidare mot Lifjell. Efter lite sökande och en halvtimmes vandring på fjället kommer vi fram till sätern. Där sitter säterjantan vid separatorn och drar igenom kvällens mjölkklitrar. Vi ber att få titta på hennes telemarkskor, som Adam är intresserad av då han har en sådan där-hemma. Inga problem, vi får lov och stegar så in i fexets aftondunkel där de brun- och vitfärgade korna, fem stycken, ligger inne för natten och dröjjar.

Dröjja 'är visserligen västgötska för idissla, men jag tycker det passar så bra, för där kor ligger och dröjjar bildar salivdroppet en liten pöl. Vi lämnar de godmodiga djuren att i lugn och ro fortsätta sitt förädlingsarbete, fulla av beundran över hur de lyckas Omvandla stagg till mjölk. För så mycket stagg som växte på denna sätervall, det hade vi aldrig tidigare sett. Men det är väl som det är i Norge, allting är högre och djupare, brantare och mera än någon annan stans. Vi byter några ord till med dejan, som envist vevar sin separator och ger oss hemåt i skymningen.

Dag tre

går slåttern vidare. Jag provar att slå där det är så brant att det knappt går att hålla sig kvar. Kul att prova, men nog är det bättre om marken ligger ner.

Dagen fritidsaktivitet är vandring på gamla landsvägen mellan Svartdal och Åmotsdal. Vi kommer fel i början och hinner knappt gå halvvägs på de nio kilometer som bär mot Åmotsdal. Vid Skaret, en betagande vacker plats, var orken slut och vi går i retur, men vi har i alla fall sett var de 100 människor bodde, som en gång bodde utmed denna väg. Så nog var det mödan värt.

Dag fyra

börjar som de andra och när klockan blivit 11 är det dags att sluta detta Norska slätteräventyr. Cirka fem dekar ängshö ligger nu och väntar på sitt vidare öde.

Två mycket nöjda slätterkarlar for åter till vardagens på sina lantbruk i Södermanland. Arbetena först, nöjena sen, sa alltid far min. Vilket som är vilket får ni lista ut själva.

Stort TACK till dem som gjorde detta äventyr möjligt.

Söndag 4 augusti

Slätter 2002. Ryggskott. För varmt väder. 24 deltagare. Nya musikanter, gitarr, sång och nyckelharpa av Lena och Bengt Hägg, mycket bra. Ostkaka med sylt och vispgrädde, hembakt limpa och farmors fruktsallad. Videofilmning av Bo och Åke. Lite blev slaget. En trist dag i tillvaron. Men skam den som ger sig, nästa år blir det bättre.

Måndag 2 september

Tröskningen på åkrarna började redan sista dagarna i juli, så det säger sig självt att ängsbruket har ju blivit därefter. Jag har i alla fall med hjälp av det enorma sommarvädret bärgat två balvagnar ängshö, som körts till Adams fjällkor. En fjärdedel av ängen blev oslagen och det har korna gett sig på idag, då jag släppt på för efterbete.

Nu undrar ni förståss vart ryggskottet tagit vägen? Jodå, det lämnade jag hos osteopat Benneth veckan efter, vi har ett mångårigt samarbete, fast jag får ju sköta min morgongymnastik sen.

Ja, många kvällar har det gått åt till höbärgning och den **8 september** tog jag bort korna från ängen.

Ha', så tror ni att jag glömt något. Riset, det ligger väl kvar, va? Nä, nä, det drog jag ihop dagen före norgeresan, när det var sådär lagom nerväxt och jäkligt, och varmt var det redan då, minns jag. Jag förstår inte att inte fler skaffar sig en äng, att njuta av och plåga sig med, fy fasen vad kul det är.

Ha de!

2003 # 31 december 2003

30 April

Hej, nu är våren på och rycker i odalmannen igen. För 31:a gången, eftersom jag började min bondebana 1972. Bondebana förresten, kommer att tänka på bowlingbana, undrar hur många bönder som fallit bort som käglor sen -72. Vem fasen är det som slungar kloten egentligen? Är det ödet, Persson, utvecklingen, Busch eller ... , skit samma nu är det vår och jag ska ju berätta om vad som händer på ängen.

I februari

Högg broder Lennart ner 4 storbjörkar så nu finns två stycken kvar, som får stå tills de ramlar kanske. (Egentligen ska man inte hugga ner träen, det blir bara besvär med riset.)

Någon har kanske hört talas om en ängslada, den har under april fått 4 nya stockvarv, så nu är det 2 varv kvar till väggband och röstmoder och Rolf tror den blir färdig till slåttern.

Njaaa, men jag har i alla fall sågat upp virke till taket, ur vindfällan som blev nu i april. 1½" x 8 i furu, det ska väl räcka till, både för torv och en meter snö.

4 Maj

Fagning. Duggregn och blåst gav inte några idealiska förutsättningar. De 11 som kom gnetade frejdigt på och var klara efter 4 timmar. Fagningsoppa = ärtsoppa. Hans videofilmade.

31 Maj

Har i dag räknat in mina smörbullar. 20 blomställningar fanns där att vila ögonen på. För ladan är väggbanden nästa moment. I år koncentrerar jag mig på ladan och då försummas ängen. Det värker lite i samvetet, för på ängen ligger ris och väntar. Är det någon som minns, fick jag bort riset i fjol? Ja, men då så.

30 juni

Måndag och nyss hemkommen från NKF:s årsmöte i Helsingfors tog jag mig en promenad förbi ängen. Den var typ skitvacker alltså (fy Christer). Du förstår, jag bara stod och gapade över blomprakten. 1000-tals Jungfru Marie nycklar, inramade av alla andra blommande arter, varav vitmåra och kärringtand gav en häftig masseffekt insprängd med rödklöver och prästkragar och många, många andra bland annat några tidigblommande höskallror, rarast av alla. Fjärilar, var man än satte foten, fjärilar. Gräshoppor gned och gnidde febrilt sina locktoner. Jag bara orkade inte med alltihopa, utan gick hem och satte på en kopp grönt te.

12 juli

Jessica kom förbi och vi ägnade några timmar åt att videofilma blomster och allehanda kryp och flygfän.

21-26 juli

I blommornas tjänst eller *På slätteruppdrag i Telemark*. Rolf, Åke och jag, plus 10 nyslipade lieblad for på måndagen västerut med sikte på Blika i Selfjord kommune.

Det kändes invant och bra, för Adam och jag for ju samma väg i fjol. Vid tre-tiden på eftermiddagen var vi framme och en något "skräckslagen" Rolf får köra den sista branta biten upp till Laukereini, som Blika Övre också kallas.

Sedan vi pustat ut en stund, hänger vi på vassa blad på våra orv. Ystra skrider vi till verket på ett ängsgräs som är betydligt frodigare än i fjol och bitvis ligger ner. Årsmånen är på grund av en hel del regn lite sen och riklig och ställer slätterkarlen på svåra prov. Efter tre förmiddagars och en kvälls slätter har vi bestått provet och sju dekar ligger slaget och väntar på att den nya grannen på Nord Blika, Eivind, ska ta hand om det till sina hästar, och vädret gör att han måste hässa.

Så har vi då eftermiddagarna, vad gör vi då? Jo, är man i Norge, går man förstås på tur. Vi gör på tisdagen ett försök att nå fram till sjön Ståldalsvatn, som Adam och jag inte klarade i fjol. Det gjorde vi nu inte heller på tisdagen, men på torsdagen kunde vi tvätta av oss svetten i det klara och kalla vattnet.

På onsdagen ger vi oss ut på gamla landsvägen mellan Svartdal och Åmotsdal. Glada i hågen stretar vi på uppför den branta vägen och hunna till Skaret överraskas vi av ett mycket kraftigt torvär och regn. Vilsna blir vi stående på vägen i våra regnjackor med vattnet sipprande utmed benen, medan blix och dunder bara fräser till i bergväggen några 100 meter ovanför oss. När vi gör ett försök att nå logen på Skaret så ropar och vinkar folket vid Skaret att vi ska skynda oss att komma dit. Blöta vandrare bjuds så på kaffe och tak över huvudet hos Arne och hans familj. Efter någon timmes samtalande lättar det och vi kan fortsätta. Rolfs tränade botanistöga ser allt och därför hittar vi bland annat fältgentiana, kambräken, spindelblomster, vitsippsranunkel och guckusko. Vid någon kilometer kvar till Åmotsdal äter vi vår matsäck och vänder. När vi passerar Skaret håller hela släkten på att kapa ved. Vi tackar för senast och stövlar på utför och hemåt.

Eftersom vi har fått tid över far vi upp till Ivar och

Astrid på Nidgard Lien och erbjuder våra slåttertjänster. Vi anvisas en äng som är så brant så när vi slår av gräset så ramlar det ner i ååi (bäcken) nedanför. Trots det branta slår vi raskt av gräset och får sedan kaffe och smörgås i köket, där vi avhandlar det mesta, från sällsynta orkidéer till inkompetenta jordbrukspolitiker som inte ens vet hur en bonde ser ut.

Så var det tänkt att vi skulle upp och fortsätta idag, men ihållande regn gör det omöjligt, därför sitter jag här på Laukereini och skriver med utsikt över staburt och grå drivande regnskyvar. Under staburt har trastar, skator och småfåglar sökt skydd undan vätan.

På eftermiddagen blir det en lucka i molnen så vi far upp till Nigards och slår några dekar, blir innotade i garaget av vädrets makter, men ger oss inte utan gör färdigt och fortsätter sedan med kaffe och kaka i köket innan vi tar avsked av familjen, som ser lite bekymrad ut över det dåliga torkvädret. Om vår Herre vill och vi samtycker så är vi välkomna åter nästa år säger Ivar och Astrid, det rara paret på Nigard Lien.

På krokiga vägar via Kongsvinger och Sunne tar vi oss hem till Sörmland igen, vältränade och sugna på slåttern vid Weckla nu på lördag.

2 Augusti

Slåtter. Tro det eller ej, men vi var i år framme vid den 16:e slåttern. Det känns imponerande att ha varit så envis, samtidigt som jag känner att engagemanget behöver ny näring på något sätt för att få bra fart in i framtiden. Av de 31 som tog sig till ängen i år, var fem helt nya i sammanhanget, de behövs verkligen. 15 hade liar med sig, precis lagom. Dessvärre tillbringade många mycket tid vid slipstenen. Sen borde uttrycket, slå med lie, förbjudas och bytas till, skära med lie, då kanske fler förstår vad det går ut på.

Nåväl, halva ängen åkte av, med avbrott för fem millimeter regn, mat och underhållning. Slåtterfolket bjöds på sill och potatis, ett beprövat koncept som fungerade bra än en gång. Uppskattade underhållare var Bengt och

Lena Hägg, med nyckelharpa, gitarr och sång. Eftersom det regnade så satt vi kvar i den övergivna lagerlokalen och fick lyssna till Olle Holmberg à capella med visor och skillingtryck. Ett bejublat framträdande av okänd förmåga. Tänk att han alla år han har varit här som duk-tig slåtterkarl, lyckats dölja denna sida.

Slåttern fortsatte sedan till halv fyra, då "järngänget" bänkade sig för kaffe och efterprat fram till klockan sex, då den siste pratglade drog sig hemåt och slåtterdagen var till ända. Upprymd av dagen fortsatte jag visserligen att skära med lie ännu ett par timmar i min ensamhet, innan jag i skymningen samlade ihop all utrustning. Hem kom jag trött och nöjd efter en dag som alla berömde, till och med hon som fick ett getingstick på överläppen.

En sak till bara. Det är inte var dag det dyker upp en så eminent slåtterkarl som Torsten Almén från Eskilstuna, där fanns det minsann inga tufsar efter lien. Ett proffs rakt i min famn, jo man tackar, men Torsten är ju smidesmästare, så man kan ju ana hur det hänger ihop. Stålet, klangen i bladet, slipningen, men sen skar han med lien, det såg så enkelt ut, en fröjd att skåda.

(Sen kan jag hälsa till Kelvin och Lena från Morgan Andersson som också var här.)

15 Augusti

Om du undrar hur det gick med höt, så kan jag berätta att två fulla balvagnar med doftande ängshö nu ligger på skullen och väntar på nästa moment i näringskedjan. Torkade orkidéer och annat skall malas ner av hårda hästtänder och ge spritt i benen på Amika, Jessicas 24-åriga fullblodsmärr. Åke, jag, Bo och Ove vände, räfsade och lastade, ett icke ringa arbete på övertid.

24 Augusti

Efter lite stängselarbete släppte jag koflocken för efterbete på ängen, till hälften blå av blommande ängsvädd. I väddhavet trivdes massor av insekter: humlor, blomflugor och fjärilar av alla de sorter, som drog nytta av den ofullbordade slåttern.

Följ vägen till Skenla hemhage. Foto Åke Boëthius

31 Augusti

Korna har nu tagit omhand det vi inte mäktade med vid slåttern, så alla insekterna har det knapert nu. Inte en enda vädd lämnade kossorna efter sig och inget annat heller. Efterbetet avslutat.

Efter Kajsas VM-brons i höjdhopp fick jag lite inspiration. For upp och hamlade två lindar på en äng som doftade kummarin i den svala kvällsluften och där rödhaken och fladdermusen höll mig sällskap. Nu är det bara att vänta på morkullornas knirkande flykt över ängen, förebådande en ny blomstringstid, som vi kommer att kalla 2004.

Hoppas ni är med då.

Christer Ängabonde

P.S. 20 September

I dag lade Rolf och jag in de sista stockarna i ladan. I röstenas hönor formade vi in mellanåsarna. Takåsen som vilade på tupparna, samt mellanåsarna fasade vi sen till för att få ett plant ligg till takplankorna. Nu har vi vintern på oss att fundera ut hur ladan skall komma upp på ängen. Stock för stock eller hel, det är frågan?

Beslutade att vänta med taklagsfesten till invigningen på ängen nästa sommar. Allt byggfestande är sparat, så det blir en hejdundrande "tredagars" invigning.

Välkomna då!

D.S.

November

Plockat ner elstängslet och sent omsider dragit ihop riset efter avverkning och hamling. Sen borde jag elda högarna, hacka bort sly, slå isär komockor samt fälla en ek som jag spanat på länge. Den "bränner" marken och är torr i toppen.

16 nov.

Hackat bort sly med flåhackan. Det onda ska upp med roten, annars blir en aldri å mät. Du vet sly som slås av får en elak stubbe precis i markytan som envist sväller och skickar upp mer sly.

Började också att slå ikring komockor med nacken på flåhackan, samt hacka bort en del täteltuvor. Man kan gå på gym, man kan gå med stavar eller man kan gå på en äng. *Ny trend löser naturvårdsproblem, rubrik i kvällspressen???* De du!

22 nov.

Gjort färdigt på sly och mockor, samt eldat två rishögar. Buskade också väg och dikesren runt ängen. Sisådärja, nu är det bara eken kvar. Tänk att jag är ifatt med alla ängssysslor. Men hur går det med motionen? Jag får börja på en ny äng.

10 dec.

Besök på ängen av 3 studerande kvinnor från Åsa folkhögskola, som studerade natur och kultur i rehabilitering och friskvårdssammanhang. Jag visade och berättade i ca 1 tim. varefter de blåfrusna for åter.

Den 16 nov. i dagboken skojade jag om naturvård och motion och så kommer dom hit och pratar om det. Det kanske inte är så tokigt som det låter. *Ny motionstrend löser naturvårdsproblem*

2004 # 34 vinter 2005

25 april

Hej igen. Hur har vintern varit? Lagom tycker jag för egen del. Lagom med snö, lagom kall, lagom lång, vilket betyder att jag på ett bekvämt sätt hunnit med att hugga det timmer som skulle huggas, röjt och gallrat det jag borde.

Nu har jag en längre tid, sen i påskas är det nog, iakttagit hur morkullan envetet patrullerat sitt revir vid ängen, så nu är det full fart ända till hösten på ängens alla faser. Vårfryle, gullviva, vitsippa först ut på plan. Vitsippa ja, fagningsblomman, vi har naturligtvis fagat ängen i dag, det är ju därför jag fått fart på pennan också.

6 karlar, 1 fruntimmer och 1 pojk, där har ni fagningsgänget som kl.10 började, kl.12 åt ärtsoppa med ostsmörgås, kl.15 var klara och heter Rolf Olsson, Leif Rooth, Göran Lundberg, Christer och Åke Boethius, Ove Axelsson, Monica Gustafsson samt David 11 år, men han var duktig han.

Övrigt att notera är att jag i februari fällde den stora eken i norra änden av ängen. Nu hoppas jag att den torrbacke där den stod ska blomma än rikare.

Av fagarna var 5 st. från Småbrukarföreningen, ett givande samarbete som ger föreningen 970:-.

Maj

Har varit mycket torr så ängen har sett plågad ut. Trots det var där i år 68 blomställningar på smörbolarna.

I slutet på maj, efter mycket grubbel om hur det skulle gå till, så började vi, Rolf, Åke och jag att märka upp och riva ladan för flyttning till ängen. En vecka har det tagit för ladan att återuppstå. Åtskilligt med mannakraft men i övrigt med mycket enkla medel, traktor och vagn för transporten plus kofot att bända isär stockarna och en klubba att slå ihop med.

LEGO för vuxna var det någon som sa. Jag tycker timring är en suverän byggmetod, jag förstår att timmerhus förr kunde betraktas som lös egendom. Bara att ta sitt LEGO och dra.

Hoppas att ni kommer till ängen vid något tillfälle, ladan pryder verkligen sin plats och förhöjer intrycket av gammaldags fodermark.

7 juni

Efterlängtat regn ca en halv rotblöta. Hur mycket är det då? 15 mm så klart. De första Jungfru Marie nycklar blommade idag. Undrar om de varit så tidiga förut?

10 juni

Hackat bort en hel del skogstistel och en liten knippa hundkåx. Skogstistelns bångar är ju inget att ha i höt så den är skön att bli av med.

27 juni

I kväll när jag var uppe till ängen hittade jag en blommande klasefibbla, den första jag sett där, annars dominerar intrycket av prästkragar och orkidéer just nu. Så har jag rätat upp gärdesgården. Som börjat luta rätt betänkligt, med några störrar av eneklykor.

29 juni

Om det är någon som undrar, så for vi faktiskt till Norge och ängarna i Svartdal i år också, jag, Rolf, Bo och Åke. Lika trevligt som sist, men jag måste dementera en uppgift från i fjol, nämligen att vi hittade Guckusko på Skarsvägen. Vid återbesök i år stod plantan kvar men heter Sötrot på norska eller Baggsöta på svenska, så

Ängsladan återuppstår. Foto Åke Boëthius

Astrid får vänta på att få se sin Guckusko.

De 7 dekar vi brukar slå på Blika åkte av men höt fick pga. det dåliga vädret kastas på rös. Men vi gör nog ett nytt försök nästa år.

I går lade vi takpapp på ladan, så nu slipper vi pressningarna. Småningom, när det blir tid blir det vedtak på, men nu kan vi inviga ladan på slåttern i övermorgon.

31 juni

och SLÅTTER. På slåttern i år kom det 30 vuxna och 7 barn och ungdomar. Sedärja, plötsligt är rekryteringen god. 6 av slätterkarlarna var mellan 15-30 år och alla fick pröva på nyvassad ängslie med överarmsorv eftersom jag köpt in 4 nya liar till utlåning, så nu kan "skäggen" lugnt dra sig tillbaka.

I går slog jag före med slätterbalken, så de 15 liar som mönstrades i dag klarade hela ängen väl slagen. Eftersom ladan var färdig serverades där sill och potatis

och farmors fruktsallad därefter. Benny spelte Taubemelodier på dragspel och Olle sjöng sina omtyckta visor.

Och så, vid pass 4 på eftermiddagen, var vi framme vid ladans invigning. Ett av hö flätat band hängdes upp i dörröppningen och Rolf Olsson, som deltagit vid alla 17 slätterdagarna, hade fått förtroendet att inviga ladan. Efter några väl valda ord tog han så lien och skar av höbandet och kastade in ett fång hö i ladan. Applåder och rop hördes, så var ladan invigd.

Jag kan inte påminna mig att det var några sura miner eller andra tillbud den här dan, så den 17 slåttern kommer jag att minnas som en av de bättre. Kanske ska tilläggas att vi satt länge med några öl, smörgås och överbliven fruktsallad i ladan och prata-de innan vi trötta och nöjda drog oss hemöver.

För att få känna på återupplevd historia så tog jag kvällen före slåttern lien på axeln och gick för att sova över i ladan och börja slå tidigt medan där ännu var rikligt med dagg i gräset. Vaknade halv 5 efter en god natt utan mygg. I gräset var dåligt med dagg eftersom det blåst halva natten, men jag ägnade ändå ett par timmar åt slätter innan jag gick för att förbereda resten av slätterdagen.

Så till sist ett stort TACK till alla som deltog i slåttern.

Jag kommer att tänka på ord som tradition och kultur, ord med inte alltid så hög status.

Kelvin talade vid något tillfälle om vårt minne. Minnet av en minst 1000-årig period av lieslätter i detta fall, som grund för tidigare generationers överlevnad, samt minnet av den tillfredsställelse, stolthet och trygghet som det innebar att ha årets hö under tak.

5 Augusti

Idag hade jag fint främmande på ängen. Olle och Margit Berglund kom förbi på en kortare visit. De förärade mig ett stutorv från Fresvik i Sogn. Orvet var väl använt av bonden Olav Otterhjäll, som Olle och Margit träffade på en reportageresa sommaren

91, då Olle arbetade med ett radioprogram. Idag fick alltså jag överta denna lilla lie. Hoppas jag får nytta av den på Blika nästa sommar, den är ju van vid norskt gräs.

Jag bjöd på en kopp the vid ladan och sedan for de vidare mot sommarnatten.

8 Augusti

Har ägnat 4 kvällar åt att räfsa ihop höt efter slåttern. Några fång har jag kastat in i ladan, men allt det andra har Åke och jag idag kört på skogen, eftersom det blev förstört av allt regnande. Jag skulle naturligtvis ha väntat till ängens dag den 7 aug. och haft slätter då, för då infann sig det högtryck med tillhörande godväder, som är en förutsättning för en lyckad höskörd. Av skadan blir man vis. Nu får vi suga på ramarna i vinter. Återväxten kommer i alla fall till nytta åt korna då de anländer för sitt efterbete.

10 September

Satt upp elstängslet.

12 September

Återväxten på ängen är bättre än den brukar vara, så kossorna trivdes bra då jag i dag lockade upp dem på ängen för att de skall avsluta ängsåret.

Ja, snart är ännu ett ångaår till ända och det som håller en uppe över vintern är att tänka på nästa. Det brukar jag göra genom att med dagbokens hjälp titta tillbaka på de 17 som varit. Man kan inte blicka framåt utan att se bakåt, eller hur?

18 September

Efterbetet avslutat.

26 September

Tagit bort elstängslet. Det känns lite tomt när det inte är mer att göra på ängen, men börjar man tänka efter, så inser man snart att tomheten kan fyllas med allehanda sysslor. T.ex. måste ladan få en dörr, den stora

eken ska stamkvistas igen, en rishög borde eldas, virke till ladans vedtak huggas och så småningom läggas, buska i rågången mot grannas, byta en del stängselstolpar osv.

Oj då, vad otomt det blev.

2 Oktober

Högtrycksväder, kvällspromenad, fullmåne. Satt länge och filosoferade på dörrstenen vid ladan. Då, utan att låta som vanligt kom en morkulla förbi och jag som trodde att dom redan farit söderut. I skumrasket såg siluetten ut som en kula med knopp och en pinne som pekade neråt. Den flög mot norr, undrar vad det betyder? Jag glömde naturligtvis att önska mig något, men då morkullan återvänder från andra hållet lär Ni få höra av mig.

Höstliga hälsningar

Christer

P.S. Eftersom morkullan är en skogsfågel, är hon ett dåligt omem för ett alltmer igenväxande landskap i spåren på den s.k. utvecklingen, som kan uttryckas i ord som rationalisering, urbanisering, globalisering. Måtte oljan ta slut nån gång. Förändring innebär möjligheter har någon sagt, men var tid formar sitt landskap vare sig vi vill det eller inte. D.S.

2005 Opublicerad

24 April

En söndag med strålande aprilsol. Vad tror Du vi har gjort i dag? Jomennisst, fagat. 7st. var vi som vårstädade på ängen. Alla tyckte det gick så lätt i år och vi enades om att det var Gudruns förtjänst. Den tid vi fick över ägnades åt ärtsoppa och kaffedrickande i ladan. Mellan kaffeslurkarna förde vi ett lågmält samtal och skrattade då och då åt någons klurigheter. Välkommen så till ett nytt år på ängen.

4 Juni

I dag har jag räknat in 63 blomställningar på smörbolarna. Blåsuga brukar ju förekomma lite här och där i ängen, men i år är den verkligen talrik och finns över nästan hela ängen, vad nu det kan bero på ?

5 Juni

För att nu tala om något annat, t.ex. vädret, så har maj varit blöt och kall, vilket borde ge en god höskörd. Vidare kan berättas att vedtaget ligger under ladan på tork, kluvet, barkat och bandat. Nästa moment blir att få till takkrokar och fotstock.

Eftersom ängsdagboken blivit mer eller mindre offentlig bland annat genom tidskriften Lommen, så kanske jag ska passa på att berätta om bakgrunden till ängsbrukandet och vad jag i övrigt har att pyssla med. Ängen är en hobby på 1,3 ha av ett lantbruk som i övrigt omfattar 98 ha åker, 85 ha skog och 20 ha betesmark, 25 amkor och sågverksrörelse, så skulle jag skriva dagbok om hela verksamheten hamnar ängsdagboken som en fotnot i en diger lunta , som dessvärre aldrig blir skriven.

I botten finns förstått ett botaniskt, historiskt intresse som 1987 befruktades av Nordiska Kulturlandskapsförbundet. Kontakter , kunskapsförmedling och studiebesök i samband med förbundets årsmöten har inspirerat, men iden till att återuppta ängsbruket föddes på Trollebo i Småland där Mårten Aronsson och Björn Cederberg var lärare på en ängskurs. Jag kanske har sagt det förut någon gång, men nu så, nu vet ni, att ängen Skenla hemhage har mej som mor och NKF som far och bara är en hobby, som troligen kommer att dö ut med mig, vilket borde vara förbjudet.

I ängsidén ligger också att engagera många människor, framförallt grannar, men också andra intresserade för att skapa ett personligt förhållande hos människor till ängen, som kanske kan barga för fortsatt hävd då jag är borta eller då de ca. 10´ som i dag utbetalas av allmänna medel av någon anledning försvinner.

Det här med EUs Natura 2000 är väl att betrakta som en pappersprodukt som inte slår några ängar.

26 Juni

Även om det inte alltid står i dagboken så är jag upp till ängen lite då och då för att följa utvecklingen och se om där finns något nytt. Det nya hittade jag i stället i allén på väg till ängen. Där fann jag låsbräken för första gången. Till saken hör att gräsrenarna i allén också sköts som ängsmark, så i den 800 m långa allén har jag ytterligare 4500 m³ slåtteryta, och kanske är det därför som den lilla låsbräken hittade dit.

Väl uppe på ängen så hackade jag bort lite skogstistel och njöt av den enorma blomprakten. Den som inte hittar till ängen inom de närmaste 14 dagarna får vänta till nästa år för att se och uppleva ängens absoluta höjdpunkt i färg och form.

7 Augusti

SLÅTTER. (Kanske borde jag äta rosenrottabletter, som Inger säger, de lär förbättra minnet. Detta apropå att det är den 7 september i dag och jag ska skriva om slåttern.)

Nåväl, denna dag kom 33 personer till ängen, samt en tidningsreporter, som dagen efter åstadkom en liten ruta i tidningen EK, där Rolf bland annat säger att det är en häftig känsla att slå med lie. Instämmer till fullo, en häftig känsla är det om lien är vass, daggen är riklig, ängen är fin och man är vältränad, lika väl som det kan vara en plåga om lien är ovass och felställd, gräset är torrt och gammalt och man är otränad, ryggatrött eller ensam.

Som traditionen bjuder serverades sill och potatis med fruktsallad efterpå. Kalle som varit med några år och slagit, underhöll oss efter maten med vissång och gitarrspel. Undrar om det finns fler som går och bär på sådana talanger?

Vädret då? Visst var det fint väder, som traditionen bjuder. Det är sedan det jäkliga börjar med regn, regn,

regn, så höt ligger på skogen. Hoppas träden växer bra på gammalt hö.

Frampå eftermiddagen kom så "filosofiska timmen" med the och kaffe och till sist var jag ensam kvar på ängen med lite på det stenigaste kvar att slå. "Lite på det stenigaste" blev så småningom uppätet av korna för jag var trött och gick hem jag med.

28 Augusti

Satt upp elstängslet och bytt en del stolpar, 10 st. i det permanenta stängslet, samt huggit upp 2 av Gudruns vindfällan, som låg kvar över fågatan.

31 Augusti

I dag hittade koskocken till ängen, 16 st. plus kalvar och tjur, som betade i 3 dagar. Trots regnandet så var återväxten bättre i fjol. Troligen för att vi slog en vecka tidigare. Hade jag fått rätt på höt i år så hade det nog blivit rekord, för mycket gräs var det.

2 September

Åke och jag hamlade en lind, två björkar och en ek. Lövet åt kossorna upp.

4 September

Tjärat takveden. Takkrokarna fick jag tag på i järnhandeln i Selfjord i juli då Åke och jag var till Svartdal igen för slåtter på Blika. Stutorvet jag fick av Olle i fjol var naturligtvis med och användes på det brantaste. Fint gick det och bra vart det, fast vädret var dåligt. Sista dagen var vi till Nigardlien och hjälpte till med en långhässa och då fick jag lära mig av de tyska gästerna att hässa på tyska heter "håjråjter".

11 September

Satt upp takkrokarna på ladan.

2 Oktober

Ibland är det tur att man inte vet innan man ger sig i

kast med ett projekt hur mycket arbete det egentligen är, men nu efter 3 helgers arbete ligger vedtaket på, tjärat och klart, puuh. Ladan anknyter nog inte till någon sörmländsk tradition, utan har blivit en ganska udda skapelse, det är bara grundmåtten 5x4 meter, som är lika med en stenrad i Storängen där det sägs ha stått en lada.

Åke och jag är i alla fall nöjda med taket, även de som passerar tycker det blev fint. Nästa projekt blir att få till en dörr av hyggligt snitt i stället för den skiva som nu sitter där. Men jag har fler projekt på gång. Är less på att köra höt på skogen, så nu tänker jag bygga några stånghässjor i vinter. Är Du sysslös? Skaffa Dig en ÄNG.

CB.

2006 Opublicerad

7 Maj

Fagning. En varm vårdag i början på maj kom 5 kvinnor och 3 män till ängen. För första gången var kvinnor i majoritet. Vi tar det som ett gott omen om en rik höskörd. I ladan bjöds naturligtvis ärtsoppa som vanligt. Jag tror det blev lika mycket fagning, som det blev prat och soppa i ladan. (2+2 tim.)

28 Maj

De granslanor, som jag högg i januari och lastade av bakom ladan, är nu barkade och ska så småningom bli till ett par tre stånghässjor. Tillkapning, vässning av slanor och stör, samt att borra i 5 knaggar i störarna är det som är kvar att göra nu.

Barkningen gjorde jag så, att jag med motorsågen tog upp ett lagom stort hål i en gran, ungefär i brösthöjd. I hålet stack jag in slanorna till halva dess längd, varefter jag med bandkniven bekvämt kunde barka dom. Med

drygt 30 slanor att barka och med 3 per kväll, så har det tagit 10 kvällar att få barkningen genomförd.

I dag har jag också räknat blomställningar på smörbollarna och kom till 161, alltså 98 st. fler än i fjol. Maj har varit kall och blöt ungefär som förra året, så just nu ser det ut att bli mycket gräs att hänga på hässjorna.

24 Juni

I dag så domineras ängen av prästkragar och orkidéer. Svinrotens fröbollar är också många i år. Så mycket hö som i fjol blir det nog inte, men hässjorna är i alla fall klara nu, 17 störar med 5 knaggar i varje och ett okänt antal slanor därtill. Det bör gå åt ca. 40 slanor, så många blev det inte, men det kommer en ny vinter så jag kan komplettera. Knaggarna doppade jag i tjära innan jag slog i dom, tror att dom sitter bättre då. Knaggarna är av ek.

Hittade också för första gången blommande slätterfibbla på ängen i dag.

7 Juli

I dag är det över 30 grader varmt, gräs och örter brådmognar på vår magra äng. Ja, så där är det, hopp och förtvivlan i ständig växling, och ska vi gå efter skallrornas tecken, så skulle det vara slätter nu. Den är dock inbokad till 6 augusti, så de strån som överlever till dess går nog att lägga direkt i ladan.

När det gäller hundkåx, tistel och högvuxna gräs, så har jag förstas gjort som jag brukar, dvs. dragit upp, hackat bort och toppat, det börjar bli så vant så jag märker knappt att jag gör det.

Hässjevirket är också provat. I östra hörnet av ängen satte jag upp en hässja som bara blev halvfull, men det fungerade utmärkt. Höt tvärtorkade och är nu hemkört. I söndags, efter sen jag hackat lite tistel, så låg jag och lurade en stund i ladan. Då kom Håkan och Evy förbi för att få njuta av blomprakten. Verkligen roligt att det är några som passar på att komma när ängen är som vackrast.

9 Juli

Slagit, samt satt upp en hässja i sydöstra delen av ängen. Ett röjgödslat område, som blev till för några år sedan då jag tog ner storbjörkarna.

26 Juli

Börjat förberedelserna för slåttern genom att slå runt ladan. Mycket svårslaget i det korta och torra gräset.

Till Norge for vi även i år (19-24 juli), jag, Åke, Bo och Åsa, för att slå ängen på Blika i Svartdal. I år var där lättslaget, troligen för att 5 års hävd börjar magra ut och ge en bra ängsbotten utan stubbar och förna. Torka rådde även i Norge, så höt hämtades av Ivar och Astrid på Nigardlien. Ivar trodde att det nog blev över 1 ton med hö, en mängd som kan föda 3-4 vildsauer över vintern, och som nigardborna var tacksamma för. Verkligen ett trevligt samarbete, som jag hoppas består, för vi tänker naturligtvis komma även nästa år. Har man börja att slå en äng får man allt hålla på. Det kan liknas vid en livslång adoption.

6 Augusti

Slåtter. Denna heta augustisöndag hittade 28 vuxna och 4 barn till ängen. Jag slog ganska mycket i fredags, så vi satte upp 3 stånghässjor under slåtterdagen. Bara en gång tidigare har vi satt upp en hässja vid slåttern, nog 15 år sedan nu. Detta nya inslag hoppas jag ska bestå. Hässjevirket visade sig räcka till 8 st. hässjor och det både räcker och blir över, även ett bra skördeår skulle jag tro.

Kalle underhöll oss med sin gitarr och vackra visor och efter det kom Tage W. som berättade om fåglar. Det engagerade för han fick många frågor, däremot var där sämre respons när Kalle försökte få oss att sjunga. Ack ja, blyga svenskar, eller var det värmen?

Till förtäring bjöds Ingers skinksallad med pasta och till efterrätt Farmors fruktsallad, som verkligen var läskande i värmen.

Vi sparade en rejäl ruta oslagen, för på tisdag.

8 Augusti

hade länstyrelsen bokat in sig för en lieslåtternkurs.

Till den kom 15 deltagare. De flesta hade en "lie" med sig. Ett kortorv av stål eller trä med långt, slött och felinställt blad, så Rolf och jag, som fungerade som instruktörer hade fullt upp, men alla fick prova på lån-gorv (överarmsorv) med nyvässat kort blad (ängsblad, max. 60 cm.). Enligt kursutvärderingen var alla mycket nöjda när de åkte hem. Kul. Kursen behövs och borde återkomma nästa år.

12 Augusti

Kört in 4 hässjor med torrt och fint ängshö i ladan, som nog hade rymt ett par hässjor till.

13 Augusti

Kört bort och lagrat in hässjevirket i plåtförrådet.

4 September

Återställt elstängslet och släppt på koflocken för efterbete. Den sena slåttern gör ju att det inte blir så mycket återväxt, men korna blir alltid glada när dom märker att jag har öppnat gatan till ängen. Det smakar väl gott, det lilla som är.

8 September

Avslutat efterbetet.

16 September

Hackat bort en del rönnsly och nypon med flåhackan.

Nu när vi kan summera 2006 så kan ju sägas det, att när jag väl fick till stånghässjorna hade dom inte behövts, så fint höväder som vi haft. Ändå tycker jag det var mödan värt med hässjorna, det bli en härlig kvalitet på höt, till skillnad mot det solblekta räfseskrap som jag annars tar in, (de år det går).

Nu gäller det att hitta nya utmaningar, så man håller sig "ung och rask"

2007 känns som en spännande utmaning. Vi ses !

Christer och Pajas i ladån. Foto Åke Boëthius

Påskdagen

körde jag hem höt från ängsladan. Ett härligt doftande ängshö, som jag fodrar fåren med. Ladan måste vara tom vid fagningen, för då ska där serveras ärtsoppa.

21 april

Jag, Rolf, Gerrie och Leif från Småbrukare i Sörmland fagade denna lördag som var solig och torr, men med en enveten nordlig kuling. Det gällde att räfsa mot söder och det var skönt med lite lä och ärtsoppa i ladan efterpå.

28 april

Lagt ut ett par sittbänkar framför ladan, ifall där skulle komma några besökare, som lockats av kommunens Naturguide. En stunds kaffemeditation kan rekommenderas för det är för rasande grannt på ängen så här i vit-sippstider.

Satte också ut informationsskåpet och laddade med de gamla vanliga broschyrerna från Länsstyrelsen. Hoppas så småningom få till en mer lokalt anpassad informationsskylt för allmogens upplysning, så dom vet var dom hamnat någonstans.

26 maj

Räknade i dag smörbollarnas blommor och kom till 111 st. Dvs. 50 färre än i fjol. Den årliga ökningen är nu bruten och vi ser en tillbakagång. Årsmånsvariation?

10 juni

Ryckt en knippa hundkäv och hackat bort skogstistel. Den 7 började de första orkidéerna att blomma.

2 juli

blommar fortfarande orkidéerna i tusental, men har nog kulminerat i månadsskiftet. Ängen domineras nu av

Jungfru Marie nycklar och prästkragar, som också börjar kunna räknas i tusental. En mäktig syn. I dag slog jag ett 100-tal kvadratmeter i ängens östra hörn, som kultiverats av sork och blivit övergött. Två skördar plus efterbete kanske magrar ut lite och irriterar sorken som ju har "torgskräck".

4 augusti

SLÅTTER. Tid rinner som bekant som sand mellan fingrarna, därför har det i dag hunnit bli den 20:e gången med slåtter på ängen. Det känns inte lika spännande som i början och tankar på att fortsätta på något annat sätt har infunnit sig, men så börjar folk att fråga "när blir det slåtter i år?". Då får jag som lite ny fart under galoscherna. Det går ju inte att bara sluta hur som helst. Tänk dig förnapålagringen komma, slyet skjuta i höjden, gamla bekanta som försvinner, usch usch usch.

36 vuxna och 3 barn utnyttjade det fina vädret och kom förbi för att hjälpa. I år var det inte så många erfarna slåtterkarlar, så jag fick ägna mycket tid till instruktion och visa hur man gör, men entusiasmen var det inget fel på.

Efter jubileums middag på kassler och potatissallad blev det underhållning av Ingemar med KAM (KAM står för tre kvinnoförnamn), en kvartett med gitarr, fiol och sång, som spelade folkmusik och visor med anknytning till kulturlandskapets äng och hage. De hade engagemang och känsla i det de gjorde och återkom med mer musik då vi frampå eftermiddagen åt jubileumstårtan, som Jessica bakat.

Rolf Olsson som deltagit på samtliga 20 slåtterdagar fick tillsammans med Leif Rooth, som också varit med från start, komma fram till fanfar och applåder och mottaga gåvor för denna intresserade envishet. Själv fick jag "guldmedalj" och honung av slåtterfolket och det tyder väl på viss uppskattning kan jag tänka mig. När dessutom några bokar in sig och vill komma till fagningen nästa år, ja då, då går det liksom inte att bara lägga av, eller ens tänka på det.

Foto Crister Boëthius

Pga bristen på "erfarna liar" så blev det en del oslaget, som jag så småningom får angripa i min ensamhet.

Gräset torkade så fint och 3 stånghässjor fick jag upp, men sen var det dags att fara till Buskerud och årsmöte med Nordiska kulturlandskapsförbundet, så resten blev liggande på slag. Hur brukar det gå med hö, som ligger på slag en vecka med dåligt väder utan att någon vänder på det? Jovisst, åt helsike gick det, men det var det värt. Jag rekommenderar varmt alla läsare att delta på NKF:s årsmötesresor. Hur ska ni annars kunna komma till Iungdalen, äta så gudomligt gott, nyfångad fjällöring, med römmegröt och syltetöj efterpå. Dessutom få lära sig att göra

rakfisk (surfisk) på örret och hänförd stirra på den vackra fjällvärlden runt omkring, lyssnande till otaliga varianter av nordiska tungomål, guidad av dessa trevliga Hallingdölingar och Buskerudare.

Ett annat jubileum under rubriken slätter bör väl nämnas. Det var i år 6:e gången med slätterresa till Telemark och Övre Blika. Jag lyckades få med mig ungdomarna Åsa, Åke och Josefin på detta äventyr. Duktiga ungdomar, som var ett nöje att ha med sig och flinka var dom med lien, en rar förmåga nuförtiden.

I Svartdal hade hövädret varit ogynnsamt, så Ivar och Astrid på Nigardlien, som vi besökte, sa att de var oroliga för sitt vinterfoder.

Kom att tänka på, då jag läste Kelvins artikel i Lommen 41 s 20-21, att jag har ju en bild på ett fjärilspår som "dockat" på min vispesticka. Jag tycker det ligger djup symbolik i att fjärilarna passar på att föröka sig på ett verktyg som har betydelse för deras överlevnad. Foto: Bo Gustafsson

I dag då jag skriver om slätterbestyren så är det den 19 augusti, fint torrväder och dags att köra in höt på stånghässjorna under eftermiddagen.

Dagens facit blev 3 lass på ladan och 3 lass på skogen. Ungefär som i verkliga livet, hälften till mej och hälften till staten.

2 september

Slagit lie och satt upp en hässja av det som lämnades vid

slåttern 4 aug. Stark vind gör att gräset har svårt att bli kvar på övre varvet.

7 september

Kört in höt på hässjan och fortsatt slå på det ofullbordade. Gräset hamnar nu på komposten.

24 september

Efter lite stängselarbete släpptes koflocken upp för

EFTERBETE, 20 kor med kalvar och tjur. Återväxten är svag, men jag vill ändå ha upp dom för att trampa runt ett par dagar.

26 september

Avslutat efterbetet, samt HAMLAT en ask och en lind. Vemodigt att det är slut, men vi ses ju nästa år, eller hur?

2008 # 42 vår 2009

7 mars

Natten till den 7 mars var första besöket av vildsvin på ängen, sen hundratals år tillbaka. Trots elstängsel hade ett mindre svin varit inne och bökat. Inga större skador ännu, men ett trendbrott. Om jag inte förstärker stängslet, är nog hela gänget inne och bökar snart. Utanför stängslet syns spår av intensivt bökande. Jag kan inte rå för det, men jag gillar inte vildsvin.

(Tips: förbjud all utfodring av vildsvin och öka jakttrycket med hjälp av fällor, dom arbetar då jägaren sover.)

16 mars

Folk brukar säga att bönder är gnälliga, men då tycker jag folk ska bli bönder. Jag tror det är allmänmänskligt att reagera mot sådant som får konsekvenser för ens försörjning, oavsett om det är vildsvin, politik eller väder.

I dag har jag förstärkt elstängslet vid ängen samt spjått isär komåckorna från i fjol med en naturväxt golfliknande klubba, som jag sparar för ändamålet.

20 april

Fagning. Vindstill, soligt, lagom varmt, där har vi förutsättningarna för de fagare som kommit till ängen. Rolf, Leif, Anna, Monika, Karl-Joel, Eva och jag vårstādade bland vitsippor och gullvivor. Som vanligt serverades ärtsoppa och kaffe i ladan, som dagen till

ära äntligen hade fått sin dörr på plats med handsmidda gångjärn till, smidda av Leif och Åke. Paret som Leif smitt, fick jag redan för 14 år sedan till min 50-årsdag. Då fanns ladan bara i huvudet på en "tossi bonne", men det hindrade inte Leif från att trampa igång sin fältässja, han litade tydligen på mitt prat om att timra en ängslada. Det tog bara lite tid. "Skäggen" (Leif, Rolf o. Christer) satt efter fagningen länge i ladan och pratade färdigt på dagen, en trivsam dag med tjärdoft, för jag hade rostskyddat gångjärnen med trätjära, som Leif rekommenderat. Var dock orolig att doften skulle locka till sig vildsvinen som sägs älska tjärdoft. Elstängsel är bra.

17 maj

Efter att i veckan som gått ha njutit av all gökört vars lila matta brett ut sig över ängen till glädje för alla humlor, var jag i dag och gjorde den årliga räkningen av smörbollsblommor. 240 st. blomkorgar och knoppar. Nytt rekord, det gamla var på 161 st. Konstaterade också att ängsrutan förökade sig, denna gråkalla "Syttende Maj" då långkalsonger och hellyhansentröja åter kommit till heders.

5 juni

En dag som denna, finns det något att berätta från ängen? Jodå, naturen är ju inte statisk, den torka som råder i landet härskar även på ängen. Det gäller för växten att vara liten och snabb i år för att kunna föra sina gener vidare. Efter morgonens promenad kan rapporteras att de första orkidéerna (Jungfru Marie nycklar) blommar i dag och man skönjer en blå ton av jungfrulin. Kärrtisteln markerar med sin gängliga skepnad var den finns så jag kan komma med flå-hackan och så är det dags för det årliga "hundkäs-rycket" till helgen.

Har via www.adlibris.com skaffat boken Mång-

faldsmarker och kan konstatera att det jag lärt mig under 21 års ängsbrukande nu även är vetenskapligt bevisat.

19 juli

Den 12 juli var här lieslätterkurs i regi av Länsstyrelsen, med 20 deltagare och fler anmälda som inte fick plats. Kursdeltagarna fick alla prova på nyslpad "ängslie" med överarmsorv och i det fina kursvädret la dom ner ¼ av ängen. Hans Sandberg och Monika Gustafsson från Länsstyrelsen, menade på att Leif och jag hade skött oss hyggligt med instruktionerna, så det nog kunde tänkas bli en kurs även nästa år.

Jungfru Marie nycklar. Foto Tore Hagmann

Kursdeltagarna fick av mig vispesticka i ek och instruktionsDVD i lieslåtter med Peter Vido, (se: www.scytheconnection.com) som dom bör titta på då och då.

Från det ena till det andra, skallrandet från mognande ängsskallror kunde i år "höras" redan omkring den 25 juni, senare års "medeltid" är 11 juli.

Efter det obligatoriska regnet, kunde jag efter 2 vändningar med härven och 2 dagars makalös torrblåst bärga "kursdeltagarnas" hö. En rejält trampad balvagn full blev resultatet, inte så tokigt med tanke på torkan och lite bristande lieteknik, som från och till gav hög stubb. Men vad var det Linné skrev, "bara snåla bönder lämnar låg stubb". Stubbhöjden har ju betydelse för hur återväxten blir, men med lie är det inte så lätt "ska konstnärn veta".

28.7-1.8

for vi till Blika, jag och Åsa, Adam och hans Helen. Efter några fina och intensiva slåtterdagar i Svartdal, var det till att skynda sig hem och byta väska, för den 2 augusti var jag inbokad på estlandsbåten

10 augusti

Slåttern den 3 aug. kan jag bara referera per hörsägen, eftersom jag befann mig på Nordiska Kulturlandskapsförbundets årsmöte i Estland. Ja så kan det bli ibland då arrangemangen kolliderar. Leif och Jessica som tog över ansvaret meddelar att det kom 20 vuxna och 4 barn, att vädret var bra, men med en regnskur fram på dan. IKAM spelade och sjöng precis som i fjol, fast inomhus i ladan pga. regnet.

Slåtterfolket lämnade efter sig ytterligare 2/4 av ängen slagen och gräset ligger fortfarande pga. regnet och väntar på komposten. Enligt vad jag erfarit var förtäringen till belåtenhet, sallad, pankaka och vad det nu var.

Jag har nu 1 hässja, som jag fick upp innan jag åkte och som nu efter allt regn ser bra svart ut, att ta hand om, plus en 1/4 kvar att slå och 2/4 på slag.

Väderberoende det är vad man är.

15 augusti

Kört slåtterölsgräset på skogen och hässjan på logen, utom översta varvet, som inte riktigt tålt 100 mm regn, så det är ju inte säkert att jag fått in allt hö även om jag hållit mig hemma.

3 september

Efterbete.

6 september

Efterbetet avslutat. Under 3 dygn har 22 kor med kalvar och tjur haft tillgång till ängen för efterbete. De har inte varit på ängen hela tiden, utan har som vanligt kunnat gå fram och åter mellan hagmarkerna och ängen. Resultatet är godkänt. Om det inte varit så mjukt i marken pga. allt regn, hade dom nog kunnat gå kvar 1 dag till.

21 september

Hamlat 2 lindar och tagit bort stam- och rotskott på hamlingsträden.

Ställt in infoskåpet för vintern i plåtskulet. Åtgången på broschyrer under sommaren har varit liten. Lade sittbänkarna under ladan, så nu hänvisas kaffedrickaren till att stiga in i ladan, där bord och bänkar står kvar sedan slåttern. Ladan fungerar nu mest som "klubblokal", höll även ett styrelsemöte för Småbrukarföreningen där 24 aug. och det händer att jag går dit och sträcker ut mig en stund, det blir bara en stund för träbänken är hård.

1 december

Denna disiga och gråtrista dag tog jag flåhackan och gick till ängen för att hacka bort sly och tuvor. Fick även upp några "lyftingar" (stenar), som är till besvär för lien.

Det får allt bli det sista för i år.

Ha de!

Christer

Denne ängsdagbok fra Skenla Hemhage er den sidste. Christer har besluttet at stoppe.

April 1991 omtaltes hemhagen første gang i Lommen, i en smuk artikel af Ingegerd Wachtmeister. I oktober 1991 kom første uddrag af Christers stærkt inspirerende dagbog. Siden 1999 har den jævnligt prydet Lommens sider. Men nu vil han ikke mere skrive den. Engen lever dog endnu. Lommen og læserne siger mange tak for at vi måtte læse med..

24 maj

I dag räknade jag knoppar och blommor på smörbollarna och kom till 110 st. På ett område där det i vintras var svallis hade smörbollarna blivit betydligt nedsatta, något som nog påverkat antalet blommor.

Fagningen är inte överhoppad, utan 19 April tror jag det var, så fagade 6 vuxna och 2 barn. Årtsoppa, förståss! Ett tag så tänkte jag att nu får det vara slut med att skriva ängsdagbok, 21 år räcker väl, men så blev det några rader och vi får se hur det går med fortsättningen.

Apropå fagningen, när vi skulle till att dra bort lövhögarna på lättviktspressningen, som vi brukar, då började det blåsa så pass, att när vi rörde högarna for löven tillbaka dit där de nyss hade legat. Då, gick vi in i ladan och kokade kaffe. (Bortdraget fixade jag senare i veckan). Såg en aurorafjäril på ängen i dag (hane). Ser i fjärilboken att den är allmän och förebådar sommaren med sin flykt i maj-juni.

27 juni

Annandag midsommar inventerade vi provytorna, Rolf och jag. Södra ytan 29 arter, en ökning med 4. Norra ytan 33 arter, en ökning med 7 sedan förra inventeringen för 7 år sedan. Med metalldetektor lokaliserade vi järnpliggen

i ytans centrum och lade ut en cirkel av ståltråd (1 kvm).

Sammanfattningsvis kan sägas att provytorna är inventerade 6 ggr. Sedan 1989 och i södra ytan var darrgräs och blåsuga nya inflyttare -09, medan i norra ytan hade knipfryle, Jungfru Marie nycklar, maskros, blodrot, gullviva och svartkämpe inte funnits på ytan vid tidigare inventeringar. Norra ytan som från början var den artfattigaste med 20 st./m², hade vid inventeringen i år ökat till 33. Totalt finns ung. 125 arter på ängen, så chans till ytterligare ökning på provytorna finns. "Prognos 2030": Den som är med då borde hitta ca. 40 arter i norra ytan, eller hur? Ungefär 1 ny invandrare vart annat år.

I går tog jag en promenad till ängen och kan konstatera att populationen av Jungfru Marie nycklar av någon anledning har kollapsat. Man har ju alltsedan jag återupptog ängsbruket för 21 år sedan, kunnat glädjas över ett ständigt ökande antal JMn. Nu tycks något ha hänt, tycker mig se ngn sorts missfärgning- svampangrepp på bladen. Såg också tidigare att tidiga blomstänglar i knopp hade vikt ner sig, jag skyllde då på nattfrost. Vi får se om det repar sig till nästa år.

15 augusti

Slåttern den 1 Augusti samlade 37 deltagare och var lyckad till alla delar. Dvs. väder, mat, underhållning och umgänge. Deltagarna på länsstyrelsens lieslätterkurs den 11 juli slog 1/3 av ängen och slåttergillet ytterligare 1/3. Sista 1/3 håller jag nu på och stretar med i min ensamhet. Har med flit dröjt med att slå för det var så mycket fjärlar i de sent blommande fibblorna och ängsväddarna.

Höt efter slåttergillet hässjade jag och for sedan till årsmöte med Nordiska Kulturlandskapsförbundet i Gribskov, Danmark. Efter en rejäl värmebölja så var höt torrt då jag kom hem, bara att köra in. (Höt efter lieslätterkursen torkades på slag).

Besöket i Gribskov var det andra för året. Redan i början av juli hade jag förmånen att få delta i en lefestival anordnad av Danska Naturskyddsforeningen. Många

Det svenska laget, från vänster Husko, Christer, Mats Rosengren och Rune Jakobsen. Foto Ole Andersen

danska naturvårdare hade letat sig dit för att lära sig slå med le. Jag med flera bl.a. Husko (Husnia), visade hur det skulle gå till. Husko, född i Montenegros bergstrakter med lien i handen, visade sig bo i samma kommun som jag (Flens kommun), där han hamnat efter det senaste kriget på Balkan. Det såg faktiskt ut som om lien var en naturlig kroppsdel på karln. Har man sen barnsben varit med om att vinterföda 200 får bara med lie, då förstår man att det kan bli så. Det var imponerande att se tekniken, energibesparande effektiv.

Efter lefestivalen fick vi delta vid slåttern på Nydamängen tillsammans med Strögårdsvang höslätterlag. En svettig historia, för det var rasande varmt den här dagen. Det arrangerades även en landskamp i lieslätter, där de fyra svenska instruktörerna skulle mäta sina krafter med de danske. Danskarna måste ha tjuvtränat, för vi åkte dit så det bara "sjöng om det".

Gillet som följde senare på kvällen var en studie i danskt gemyt och allehanda ekologiskt lokalproducerade ölsorter. Heja Danmark.

18 september

Efterbete, samt hamlat 1 lind.

21 september

Efterbete avslutat. Kört bort riset efter hamlingen och hackat sly med flåhackan.

Nu är hon vacker, nu är hon grann, nu är hon som en altartavla, ängen. Hon är fagad och slagen, hon är betad och röjd. För var svettdroppe, för vart dagsverke blir jag alltmer ett med själva jorden hon ligger på. Hela hennes väsen byggs in i min kropp.

Men nu är det stopp. Slutskrivet. Ha det gott och tack för att Ni läst under alla år.

Ängsnoteringar 2010

Opublicerade

30 maj

Räknat blommor på Smörbollarna = 119 st.

2 juli

Det dåliga orkidéåret i fjol visade sig vara en återhämtningsperiod för i år är de talrikare än någonsin, både Jungfru Marie nycklar och Nattviol. Korskovallerna räknade jag till 26 ex och 5 fina blommor på Slätterfibblorna, de 2 som finns. 1 blommande Klasefibbla.

25 november

Minnet bleknar med tiden, men håll till godo. Att arrangera ängsslätter med efterföljande logdans minns jag var tufft, eftersom jag ju som vanligt är ensam om det mesta. Småbrukarföreningen i Sörmland bistod en del vid logdansen dock, det var bra.

I början av juli var det hässjekurs med länsstyrelsen, så första 1/3 av ängsgräset kom på hässja. 2:a tredjedelen las omkull vid slättergillet och sista tredjedelen fick jag hjälp av Husko med. Slutstation för gräset blev tyvärr skogen, en bit in i september (hade inte hjärta att ta maten från humlor och fjärilar utan ängsväddarna fick blomma ut).

Sedan har jag haft upp kosorna för efterbete, hamlat ett par träd och hackat sly, precis som vanligt.

CB

Stånghässja

Så här tillverkade jag mina stånghässjor:

På vintern högg jag undertryckt gran (diam.ca 10 cm i brösthöjd), som växt tätt och blivit lång och girväxt. På våren barkades allt virke med bandkniven.

Nu tillverkade jag knaggarna ur 1tums ekstav, som svarvades i ena änden (längd ca 22 cm, var 5:e plus 5 cm). Knaggarna torra, stören rå, då biter det bra.

Störarna som nu var kapade till 3m och vässade med motorsåg och yxa i storänden, lades nu upp med lagom lutning, för att få lite uppnäsa på knaggarna. Så borrade jag fem hål, det översta genomgående. Första hålet 1m upp från störspets och sedan 40cm emellan hålen.

(I somras var jag gäst hos min vän Adam på Ulvsättern i Idre. Där bakom störoset, (eldhuset), hittade jag ett par gamla stånghässjestörar och mätte avståndet mellan knaggarna till 30cm. Alltså, kortväxt gräs, kortare avstånd mellan knaggarna?).

Nu doppade jag svarvfasen på knaggarna i tjära och slog in dom i störarna. Den översta knaggen ska gå 2 tum igenom stören, för att utgöra stöd för strävan. Strävorna som ska stödja under den genomgående knaggen högg jag av ungrön (de stod närmast) 1,5-2 tum tjocka, längd 2,5m. De bör vara av material som det är lite spänst i. Den motstående strävan, som jag brukar sätta under 2:a el. 3:e knaggen gjordes av 3-tums bräda, längd 1,5m. Strävorna fick sedan ett V-format jack i änden för att bättre fästa mot knaggarna.

Vid hässjningen ska gräset vara något förtorkat och efter första varvet ställs den korta strävan på plats. Tryck på stören och stampa fast strävan. Sen, innan sista varvet, ställ dit den långa strävan mitt emot under den utskjutande knaggen. Utnyttja spänsten i strävan, hugg ner den lite i marken först, tryck och spänn fast. Glöm inte att kamma till sidorna på hässjan så regnat kan rinna

av lättare. Lägg inte heller för lite gräs på takvarvet.

Åå, mitt hö det torkar så bra och tål en hel del oväder. Jo, slanorna kapade jag till 5-5,5m, men man får ju anpassa sig efter det material man har tillgång till. Jag brukar sätta upp tvåstörshässjor med 4 steg mellan störrarna.

När det inte finns någon traderad kunskap, "får en använda huve å boka".

KÄLLA: Arbetsledaren, Praktisk handbok för lantbruksbefäl. Lantbruksförbundets Tidskriftsaktiebolag. Anno dazumal.

Efterord

av Kelvin Ekeland

Christer Boëthius är en reflekterande bonde och en verkställande bonde. En lycklig kombination. Den som läser de mediterande noteringarna från verksamheten på Skenla Hemhage förstår nog vad jag menar. Christer Boëthius är på något sätt sammanfattningen av vad avsikten var med NKF när fröet planterades i Bergen av en handfull exemplar från den magnifika familjen Sphingidae, det vill säga svärmare eller entusiaster. Vi ville med ett förbund samla alla med varmt intresse för människornas landskap - kulturlandskapet. Vi visste att dessa fanns bland såväl handens som huvudets yrkesfolk. Vi ville forma ett organ, en diskuterande och handlande församling, för dessa. Vi ville samla insikter och vetande om kulturlandskapet - biologiskt, konstnärligt, historiskt, praktiskt, nytt och gammalt. Vi ville lära känna hela vårt landskap och vi ville ha roligt när vi gjorde det. För precis ett kvartssekel sedan möttes så representanter för detta gytter av erfarenheter i Nyköping och enades om att idén skulle provas.

Jag har läst i gästboken för 25 maj 1986 fram och tillbaka, där står:

Leif Rooth, Julita; Birgitta Hjolman, Sätuna; Johan Nitare, Uppsala, Larsåke Karlsson, Stigtomta; Carl-Adam Haeggström, Esbo; Bore Eriksson, Nyköping, Sonja Wigren, Nyköping; Mary Holmdal Losvik, Bergen; Ann Norderhaug, Borgheim; Nanna Hermansson, Nyköping, Örjan Bergils, Tomelilla; Björn Molitor, Flen; Roger Engelmark, Umeå; Gro Wester, Hvalstad; Roland Olin, Göteborg; Gunnar Larsson, Nyköping; Gerd-Birgit Tjomsland, Oslo; Gösta Olsson, Frösön; Bo Åkerström, Uddevalla; Karin Rex Svensson, Trollhättan och Görgen Månsson, Olofstorp. Christer Boëthius är inte där.

Det säger också Lena Bergils, som höll i gästboken.

Men på Åland året därpå, då förbundet stiftades på

riktigt, fanns däremot Christer Boëthius med tillsammans med rader av nya medlemmar i familjen Sphingidae. Många vittnade om sina rön från umgänget med landskapet. Christer Boëthius satt stilla på sin stoppade stol, stundom med slutna ögon. En ängslig antikvarie från ett museum tillhöll förnumstigt arrangörerna det olämpliga i att servera så tung kunskap för ett auditorium där även så konferensovana kategorier som bönder ingick. Vi kände skuld och frågade försiktigt bonden från Veckla gård i Vadsbro vad han tyckte. Reaktionen tröstade; han var glad och nöjd - det gav så mycket. Och så hans fråga: Varför sade aldrig någon något om allt detta på lantbruksskolan? Nu känner jag att jag hade kunnat göra så mycket på ett bättre sätt. Nu måste jag tänka om.

Hur Åland påverkade Christer syns i hans dagboksnotering den 2 maj 1989; ruderatingång. Christer Boëthius skrivande har med tiden blivit förnämlig och njutbar litteratur. Han fångar och förmedlar känslor och förnimmelser. Människans landskap skapar också ett gemensamt språk. Kanske hjälpte Carl-Adam Haeggström, med sin för svärmare så typiska och skickliga verbala flykt över Nåtös prunkande lövängar 1987, Christer att upptäcka kulturlandskapets hävdberoende arter och suga i sig kunskap och erfarenheter om deras villkor. Drygt ett halvår senare är Christer igång med sitt livs ängsprojekt. Han har inte haft tid men han stjal sig tid. Det blir på sommarkvällar och nätter som han går där ute. Den 5 juni 2008 konstaterar Christer om boken Mångfaldsmarker från Centrum för biologisk mångfald, att det han lärt sig under 21 års ängsbrukande nu även är vetenskapligt bevisat.

I slutet av maj 1988 far två bilar i par mot kulturlandskapsförbundets årsmöte i Vik i Sogn. Bilarna är små. Christer Boëthius Fiat nästan den minsta som finns. Dock ryms där två sörmländska bönder med bagage. Den andre är Leif Rooth. De tar täten. Efter följer Marita Karlsson, Lena Bergils och jag i ett något

större fordon. Överläggningarna är synbarligt intensiva i ledarbilen. Förväntningarna är höga och de infråsas. Som minne inköps lieorv på Samvirkelaget i Vik. De som inget vet kallar ett orv för "lieskaft". Redskapet är långt, något vinklat och har en trevlig stjärt. Det krävs en del för att stuva in det i en liten Fiat, som redan är fylld. Min tro är att orvet gett Christer den självkänsla som gett honom och hans äng den fantastiska förmågan att förmedla ett landskaps budskap. Ett fabulöst redskap.

Ta bara besöket den 8 augusti 1999 då de fick ett överraskande norskt besök av Nanna Ebbing och Erik Stenvik från Namdalseid, ett lantbrukarpar på sin första semester. De hade fått pris för sina fina kulturmarker och ville nu träffa den svenska kollega som skrev så fint om sin äng. Lite tragisk känns det att Nanna och Erik lämnat sin aktiva bondegärning. Men hoppfullt att de fortfarande förmedlar kunskap om kulturlandskap och värdet av gränslös gemenskap.

Christer Boëthius, Skenla Hemhage, Ängsdagboken; se i dem syntesen av vårt förbund.

Foto Bobo Lindblad

**NORDISKA KULTUR-
LANDSKAPSFÖRBUNDET**